

ULUSAL SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

JOURNAL OF NATIONAL SPORT SCIENCES

2022, Cilt 6, Sayı 1 | 2022, Volume 6, Issue 1
Çevrimiçi Basım Tarihi: HAZİRAN 2022 | Publishing Date: JUNE 2022
ISSN: 2587-134X | ISSN: 2587-134X

Yayın hakkı © 2016 USBD
Ulusal Spor Bilimleri Dergisi yılda 2 kez (Haziran-Aralık) yayımlanan Ulusal hakemli süreli bir yayındır.
JNSS is published biannually (June-December)
<http://dergipark.org.tr/usbd>

Ulusal Spor Bilimleri Dergisi Adına Sahibi – Owner

Dr. Pınar GÜZEL GÜRBÜZ

Editörler – Editor in Chief

Dr. Pınar GÜZEL GÜRBÜZ
Dr. Kadir YILDIZ

Yayın Kurulu – Publishing Board

Dr. Bekir YÜKTAŞIR	Sinop Üniversitesi
Dr. Dilşad MİRZEOĞLU	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr. Feyza Meryem KARA	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Hulusi ALP	Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Murat TAŞ	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Selhan ÖZBEY	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Tennur YERLİSU LAPA	Akdeniz Üniversitesi

Yayın Koordinatörü/Publishing Coordinator

Dr. Kadir YILDIZ

İngilizce Dil Editörü/Proofreading for Abstracts

Öğr. Görevlisi Devrim ZERENGÖK

Yazım Kontrol Grubu – Editing Scout

Dr. Melike ESENTAŞ

Ağ Sistemi Yöneticisi – Webmaster

Öğrt. Mustafa KUŞ

BİLİM KURULU – SCIENTIFIC BOARD

Dr. Ahmet UZUN	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Ali AYCAN	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Ali ÖZKAN	Bartın Üniversitesi
Dr. Aylin ÇELEN	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Bahar ATEŞ ÇAKIR	Uşak Üniversitesi
Dr. Bekir YÜKTAŞIR	Sinop Üniversitesi
Dr. Betül BAYAZIT	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Burak GÜRER	Gaziantep Üniversitesi
Dr. Cenab TÜRKERİ	Çukurova Üniversitesi
Dr. Cenk TEMEL	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Defne ÖCAL KAPLAN	Kastamonu Üniversitesi
Dr. Dilşad ÇOKNAZ	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Dilşad MİRZEOĞLU	Sakarya Üniversitesi
Dr. Enes IŞIKGÖZ	Mardin Artuklu Üniversitesi
Dr. Ercan POLAT	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Dr. Erdil DURUKAN	Balıkesir Üniversitesi
Dr. Ertuğrul GELEN	Sakarya Üniversitesi
Dr. Esin ERGİN	Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Evren TERCAN KAAS	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Faik ARDAHAN	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Fatma Filiz ÇOLAKOĞLU	Gazi Üniversitesi
Dr. Feyza Meryem KARA	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Gazanfer DOĞU	İstanbul Aydın Üniversitesi
Dr. Güner EKENCİ	İstanbul Gelişim Üniversitesi
Dr. Hayri ERTAN	Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. İbrahim ERDEMİR	Balıkesir Üniversitesi
Dr. Kadir YILDIZ	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Kerem Yıldırım ŞİMŞEK	Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Levent ATALI	Kocaeli Üniversitesi
Dr. M. Ertan TABUK	Hitit Üniversitesi
Dr. Mehmet GÜLLÜ	İnönü Üniversitesi
Dr. Müberra ÇELEBİ	Düzce Üniversitesi
Dr. Mücahit FİŞNE	Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Müge A. MUNUSTURLAR	Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Murat TAŞ	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Nazmi SARITAŞ	Erciyes Üniversitesi
Dr. Nevzat MİRZEOĞLU	Sakarya Üniversitesi
Dr. Nuran KANDAZ GELEN	Sakarya Üniversitesi
Dr. Nurten DİNÇ	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Osman ATEŞ	İstanbul Üniversitesi
Dr. Osman Tonguç MUTLU	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Özden TEPEKÖYLÜ	Pamukkale Üniversitesi
Dr. Pınar GÜZEL	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Recep SOSLU	Bartın Üniversitesi
Dr. Sabri ÖZÇAKIR	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Sait TARAKCIOĞLU	Ege Üniversitesi
Dr. Selami ÖZSOY	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Semiyha TUNCEL	Ankara Üniversitesi
Dr. Şerife VATANSEVER	Uludağ Üniversitesi
Dr. Serkan HAZAR	Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Suat KARAKÜÇÜK	Gazi Üniversitesi
Dr. Tekin ÇOLAKOĞLU	Gazi Üniversitesi
Dr. Tennur YERLİSU LAPA	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Uğur SÖNMEZOĞLU	Pamukkale Üniversitesi
Dr. Ünal KARLI	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Volkan UNUTMAZ	Ege Üniversitesi

2022: 6(1) SAYI HAKEMLERİ / REVIEWERS FOR 2022: 6(1)

Dr. Erdil DURUKAN

Dr. Emin SÜEL

Dr. Hacı Şükrü TAŞTAN

Dr. Tolga BEŞİKÇİ

Dr. Diyar KAYA SAYLAM

Dr. Mehmet GÜLLÜ

EDİTÖRDEN MEKTUP

Değerli Spor Bilimciler, Ulusal Spor Bilimleri Dergimiz (USBD) Hakemli bir dergi olup yılda 2 kez Haziran ve Aralık aylarında yayınlanmaktadır. Dergimizin 2022 yılı ilk sayısıyla tekrar sizlerle birlikte olmanın onurunu ve mutluluğunu yaşıyoruz. Bu sayımızda yine kavramsal veya araştırmaya dayanan, sahasına katkı sağlayacağı düşünülen Spor Bilimleri alanının farklı disiplinlerinden bilimsel makalelere yer verilmiştir. Bu çalışmalarını sizlere ulaştırmaktan gurur duymaktayız. Dergimiz ASOS Index, Türk Eğitim İndeksi, Academic Keys, ResearchBib, Index Copernicus, Journal Factor, Idealong gibi indekslerde taranırken, çeşitli Üniversitelerimizin de online kütüphane kataloğunda yer almaktadır. Dergimizin yayın sürecinde başta siz değerli yazar ve okuyucular olmak üzere değerli bilim kurulu üyelerimize ve editör ekibimize katkılarından dolayı teşekkürlerimizi sunuyoruz. Dergimizin bu sayısında üç araştırma makalesine yer verilmiştir. Bu çalışmalarını ilgi ve keyifle okuyacağınızı umuyoruz. Ulusal Spor Bilimleri Dergisi yayın kurulu olarak yapmış olduğunuz değerli çalışmalardan ve desteklerinizden dolayı teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Pınar GÜZEL GÜRBÜZ

Editör

Orijinal Makale / Original Article

**Sayfa/
Page**

Covid 19 Döneminde Üniversite Öğrencilerinin Sağlıklı Beslenme Tutum Puanlarının İncelenmesi
Examining the Healthy Eating Attitude Scores of University Students in the Covid 19 Period

Gürkan YILMAZ, Emrah ŞENGÜR, İzzet TURASAN..... 1-10

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri, Karar Verme Stilleri ve Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi

Investigation of Physical Education and Sports Teachers' Problem-Solving Skills, Decision Making Styles and Organizational Commitment Levels

Yasin DEMİRCAN, Vedat AYAN..... 11-29

Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arayışının Akış Durumuna Etkisi: Cinsiyetin Düzenleyici Rolü
The Effect of Sensation Seeking on Flow State in Ski and Snowboard: Moderator Role of Gender

Özge YAVAŞ TEZ, Melike ESENTAŞ DEVECİ 30-45

Covid 19 Döneminde Üniversite Öğrencilerinin Sağlıklı Beslenme Tutum Puanlarının İncelenmesi

Gürkan YILMAZ¹ , Emrah ŞENGÜR^{1*} , İzzet TURASAN²

¹Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

²Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 24.02.2022

Kabul Tarihi: 29.06.2022

DOI:10.30769/usbd.1078434

Online Yayın Tarihi: 30.06.2022

Öz

Bu çalışmanın amacı Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde okuyan üniversite öğrencilerinin sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum ölçeği puanlarının incelenmesidir. Çalışmaya Spor Bilimleri Fakültesinde 334, Sosyal Bilimler 89, Fen Edebiyat Fakültesinde 498 öğrenim gören toplam 921 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. İkili karşılaştırmalarda Independent T testi, gruplar arası farkın belirlenmesinde ise One Way ANOVA testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda erkeklerin puan ortalamaları 69,06 olarak belirlenirken kadınların ortalaması 68,35 olarak tespit edilmiş, grup karşılaştırılmasında anlamlı fark bulunamamasına rağmen erkeklerin ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeği puan sınıflandırılmasında hem erkekler hem de kadınlar yüksek grubunda yer almıştır. Düzenli aktivite yapma durumuna göre SBITÖ puan ortalamalarının karşılaştırılmasında anlamlı fark olduğu, farkın düzenli aktivite yapan öğrenciler lehine olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, düzenli aktivite yapmanın sağlıklı beslenme tutum puanı üzerine etkisi olduğu görülmüştür. Bu durumun oluşmasında Spor bilimleri fakültesi öğrencilerine ek olarak diğer fakültedeki öğrencilerinin antrenman ve sağlıklı beslenme şekillerini yakından takip eden çeşitli branşlara ilgilerinin olması da bu sonucun oluşmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Beslenme, Üniversite Öğrencileri, Sağlıklı Beslenme Tutum

Examining the Healthy Eating Attitude Scores of University Students in the Covid 19 Period

Abstract

This study aims to investigate the attitude scale scores of university students studying at Niğde Ömer Halisdemir University towards healthy eating. A total of 921 students voluntarily took part the study, 334 in the Faculty of Sport Sciences, 89 in the Social Sciences, 498 in the Faculty of Arts and Sciences. The independent T-test was used as a pair comparison and the one-way ANOVA test was used to define the difference between groups. As a result of the analysis, the mean score of men was determined as 69.06, while the mean of women was 68.35. Although no significant difference was found in the group comparison, it was determined that the mean of men was higher. In the Attitudes Towards Healthy Eating Scale score classification, both men and women were in the high group. It has been determined that there is an important difference in the comparison of the SBITÖ score averages according to the regular activity status, and the difference is in favor of the students who regularly engage in activities.

Consequently, regular activities were observed to have an impact on the healthy eating attitude score. In addition to the students of the Faculty of Sports Sciences, the fact that the students of other faculties are interested in various branches that closely follow the training and healthy eating patterns is thought to have contributed to this result.

Keywords: Nutrition, University Students, Healthy Eating Attitude

*Sorumlu Yazar: Emrah ŞENGÜR, E-posta: emrahsengur51@gmail.com

GİRİŞ

Dünya sağlık örgütü (DSÖ) tarafından pandemi olarak kabul edilen covid-19 salgını tüm dünyayı etkisi altına alarak ciddi bir halk sağlığı problemi haline gelmiştir (Muscogiuri, Barrea, Savastano & Colao, 2020). Bu dönemde salgına karşı alınan önlemler neticesinde kişilerin beslenme, sağlıklı yaşam biçimleri ve fiziksel aktivite gibi birçok olgularında hızlı değişimler ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Naja & Hamadeh, 2020). COVID-19 salgını, halk sağlığı yetkililerini epidemiyolojik bir sınırlama stratejisi olarak karantina önlemleri almaya zorladı. Bu zorunlu kendi kendine izolasyon, insanların fiziksel ve zihinsel sağlığını etkileyebilir ve bu nedenle sağlıklı yaşam tarzı davranışları üzerinde güçlü bir olumsuz etkiye sahiptir (Balanzá–Martínez, Atienza–Carbonell, Kapczinski & De Boni, 2020). Salgının ortaya çıkardığı enfeksiyonları önlemek için güçlü, sağlıklı bir bağışıklık sistemine sahip olmak önemlidir. Optimal düzeyde sağlıklı bağışıklık için yeterli ve dengeli beslenme anlayışının önemi büyüktür (Iddir, Brito, Dingo, Fernandez Del Campo, Samouda, La Frano & Bohn, 2020).

Beslenme, tüm canlıların yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olan tüm besin ögelerini optimum düzeyde karşılamasıdır. Sağlıklı anlamda bir hayat sürdürebilmek için gerekli olan besin ögelerini yeterli ve dengeli düzeyde tüketmesi gerekmektedir. Sağlıklı beslenme ise, sağlık kurallarına dikkat edilerek yapılan beslenme şeklidir (Dinç, 2020). Sağlıklı beslenme, kişilerin organizmada meydana gelecek olan hastalıklara karşı dirence sahip olmasında, vücut için gerekli karbonhidrat, yağ, protein, vitamin, mineral, su vb. gibi tüm gıdaları yeterli miktarda almasında oldukça önemlidir (Tekkurşun-Demir, Namlı ve Cicioğlu, 2021). Son zamanlarda yapılan birçok bilimsel çalışmada sağlıklı beslenmeye ilişkin farkındalığın arttığı görülmektedir. (Scott, Haycraft & Plateau, 2021; Süel, Şengür ve Turasan, 2021; Yılmaz, Şeker ve Şengür, 2021; Griffiths, 2012; Tang, Chen, Yang, Chung & Lee, 2016).

Bu dönemde pandeminin meydana getirdiği beslenme problemlerinden en çok etkilenen topluluklardan biri de üniversite öğrencileridir. Bu dönem öğrencilerde beslenme anlayışlarında çeşitli değişimlere yol açmıştır. Pandeminin yol açtığı zorluklar, ekonomik sıkıntılar ve yeni bir döneme adapte olamama gibi sorunlar sağlıksız bir besin anlayışına öğrencileri itmiştir (Alzahrani, Saeedi, Baamer, Shalabi & Alzahrani, 2020). Örneğin, evde uzun süre kalma, gerçekleştirilen günlük fiziksel aktivite miktarındaki azalmaya bağlı olarak artan hareketsiz davranışlara yol açabilir (Chen, Mao, Nassis, Harmer, Ainsworth & Li, 2020). Benzer şekilde, aniden azalan bu fiziksel aktivite periyodu nedeniyle, aşırı yeme gibi yeme tutumlarındaki değişikliklerin ortaya çıkmaya başlayacağı öne sürülmüştür (Martinez-Ferran, de la Guía-Galipienso, Sanchis-Gomar & Pareja-Galeano, 2020). Besin tüketiminde meydana gelen değişiklikler öğrencilerin bedensel algılarında farklılıklara yol açmaktadır. Bu sebeple kendilerini kilolu hissetme, besin tüketimlerini azaltma ve aşırı spor yaparak zayıflama gibi fiziksel ve psikolojik olarak yaşam kalitelerinde azalma meydana gelmektedir (Kaya, 2011). Pandeminin yol açabileceği sorunlardan etkilenmemek için bağışıklık sistemini güçlendirici sağlıklı bir yaşam biçimi belirlemek, meyve ve sebze bakımında zengin ve tam tahıllı gıdalar ile sağlıklı yağları içeren bir diyet uygulamak, boş vakitlerde egzersiz yapmak, vücut ağırlığını korumak ve yeterli uyku almak olarak açıklanmaktadır (FAO, 2020). Yapılan çalışmanın amacı da covid 19 döneminde üniversite öğrencilerinin sağlıklı beslenme tutum puanlarının incelenmesidir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmaya Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde 334, Sosyal Bilimler Fakültesinde 89, Fen Edebiyat Fakültesinde 498 öğrenim gören toplam 921 öğrenci katılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada geçerliliği ve güvenilirliği Tekkurşun-Demir ve Cicioğlu (2019) tarafından yapılan Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeği (SBİTÖ) kullanılmıştır. Ölçekteki olumlu maddelere ait derecelendirme “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum”, “Kesinlikle Katılıyorum” şeklindedir. Olumlu tutum maddeleri; 1, 2, 3, 4 ve 5 olumsuz tutum maddeleri ise 5, 4, 3, 2 ve 1 şeklinde puanlanmıştır. SBİTÖ’den katılımcıların alacağı 21 puan ‘çok düşük’, 23-42 puan ‘düşük’, 43-63 puan ‘orta’, 64-84 puan ‘yüksek’ ve 85-110 puan ‘ideal düzeyde yüksek’ sağlıklı beslenmeye ilişkin tutuma sahip olduğu şeklinde açıklanmaktadır.

Araştırma Yayın Etiği

Bu çalışmanın çalışmanın etik kurul onayı, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 2022/9 protokol kodu ile alınmıştır.

Verilerin Analizi

Verileri analiz etmek için SPSS 24 programı kullanılmıştır. Verilerin normallik dağılımlarını Kolmogorov Smirnov testi ile belirlenmiştir. İkili grup karşılaştırmalarında Independent T Testi, gruplar arası farkın belirlemede ise One Way ANOVA Testi (Post-Hoc; Tukey) kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Cinsiyetlere göre sağlıklı beslenme tutum ölçeği toplam puan karşılaştırılması

Değişken	Grup	N	X	ss	t	p
SBİTÖ Toplam Puan	Erkek	445	69,06	11,05	0,97	0,32
	Kadın	476	68,35	10,98		

(p<0,05)

Tablo 1 incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeği puan ortalamasının karşılaştırılmasında fark bulunamamasına rağmen, erkeklerin ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Düzenli aktivite yapma durumuna göre sağlıklı beslenme tutum puan karşılaştırması

Değişken	Grup	N	X	ss	t	p
SBİTÖ Toplam Puan	Evet	642	69,50	11,22	3,37	0,00
	Hayır	279	66,85	10,32		

($p < 0,05$)

Tablo 2 incelendiğinde düzenli aktivite yapma değişkenine göre Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeği puan ortalamasının karşılaştırılmasında anlamlı fark tespit edilmiş, farkın düzenli aktivite yapan öğrenciler lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. SBİTÖ toplam puan ortalamalarının yaş, bölümler, sınıf, spor ve sıklık değişkenine göre karşılaştırması

		ANOVA									
Değişken	Grup	N	X	ss		KT	df	KO	F	p	
Yaş	17-19	215	68,23	11,15	Gruplar Arası	382,28	3	127,43	1,05	0,36	
	20-22	542	68,49	10,89	Gruplar İçi	111232,59	917	121,30			
	23-25	140	70,19	10,91	Toplam	111614,88	920				
	26 ve Üzeri	24	68,71	13,16							
Bölümler	Fen Edebiyat	498	68,20	11,12	Gruplar Arası	598,23	2	299,12	2,47	0,08	
	Sosyal Bilimler	89	67,56	9,22	Gruplar İçi	111016,64	918	120,93			
	Sbf	334	69,74	11,24	Toplam	111614,88	920				
Sınıf	1.Sınıf	411	69,03	11,41	Gruplar Arası	113,53	3	37,85	0,31	0,81	
	2 Sınıf	213	68,49	10,21	Gruplar İçi	111501,34	917	121,59			
	3 Sınıf	166	68,11	11,17	Toplam	111614,88	920				
	4 Sınıf	131	68,72	10,91							
Aktivite Sıklığı	(1)Her Gün	116	71,83a	11,16	Gruplar Arası	4906,159	4	1226,54	10,31	0,00*	
	(2)Haftada 1-2 Kez	227	65,82b	9,54	Gruplar İçi	75720,341	637	118,87			
	(3)Haftada 3-4 Kez	202	71,50a	11,21	Toplam	80626,5	641				
	(4)Haftada 5-6 Kez	76	71,77a	12,74							
	(5)Diğer	21	68,9c	12,89							

($p < 0,05$) *a,b,c; farkları temsil etmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeğinin (SBİTÖ) puan karşılaştırmasında yaş, bölüm, ve sınıf değişkenlerinde fark saptanmamıştır. Aktivite sıklığı değişkenine göre karşılaştırmasında anlamlı fark olduğu farkın her gün düzenli aktivite yapan öğrenciler lehine olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sağlıklı beslenme, kişilerin yeterli ve dengeli beslenmesi, besin öğelerinin kişiye özel miktarlarda tüketilmesi, kişinin vücut kilo ve yağ oranını dengede tutabilmesi ve hastalıklara karşı korunmasını sağlamaktadır (Besler vd., 2015). Yetersiz ve dengesiz bir biçimde uygulanan sağlıksız besin anlayışı toplumsal bir sorundur ve bu sorundan en fazla etkilenen topluluklardan biri de üniversite öğrencileridir (Arslan, 2018). Yeni bir çevreye adapte olmada ortaya çıkan beslenme davranış bozuklukları öğrencilerin fiziksel ve zihinsel anlamda etkilediği gibi okul performanslarını da olumsuz anlamda etkilemektedir (Erten, 2006). Bu sebepler ile öğrencilerin okul döneminde sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum derecelerini tespit etmek oldukça önemlidir.

Yapılan çalışmada Sağlıklı Beslenmeye İlişkin Tutum Ölçeğinin (SBİTÖ) toplam puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasında fark saptanmamıştır. SBİTÖ toplam puan ortalamalarının düzenli aktivite yapma değişkenine göre karşılaştırılmasında fark olduğu farkın, düzenli aktivite yapan öğrenciler lehine olduğu tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin benzer sosyo-demografik özelliklere sahip olması, öğrenciler arasında farklı bir beslenme anlayışı olmaması benzer besin tüketimi uygulamaları ve gerekli düzeyde egzersiz yapmaları olarak açıklanabilir. Hastaoğlu (2021) turizm öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada cinsiyet değişkeni bazında SBİTÖ puan ortalamalarının karşılaştırılmasında fark saptamamıştır. Gülen, Kumartaşlı, Madak, Sönmez & Pepe (2021) yaptıkları çalışmada cinsiyet değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırılmasında fark saptamamışlardır. Bu durumu Taekwondo bir sıklet sporu olmasından dolayı sporcuların sürekli olarak kilo kontrolü yapmasından dolayı cinsiyet bazında fark olmadığı şeklinde yorumlamıştır. Demir, Namlı & Cicioğlu (2021) yaptıkları çalışmada cinsiyet değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırılmasında anlamlı fark saptamamıştır. Özenoğlu, Gün, Karadeniz, Koç, Bilgin, Bembeyaz & Saha (2021) yapmış oldukları çalışmada cinsiyet bazında SBİTÖ puan karşılaştırılmasında fark saptamamışlardır. Altunhan ve Bayer (2021) yapmış oldukları çalışmada cinsiyet değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırılmasında fark saptamamıştır. Akyakar (2021) yapmış olduğu çalışmada cinsiyet bazında SBİTÖ puan karşılaştırılmasında fark saptamamıştır. Aydın (2021) yapmış olduğu çalışmada cinsiyet değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırılmasında fark saptamamıştır. Karaağaç (2020) yapmış olduğu çalışmada cinsiyet değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırılmasında fark saptamamıştır. Bu durumu katılımcıların benzer sosyo-demografik özellikler barındırması ve katılımcı sayılarının birbirine yakın olması şeklinde yorumlamıştır. Arı ve Çakır (2021) yapmış olduğu çalışmada cinsiyet değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırılmasında fark saptamıştır. Farkın kadınlar lehine olduğunu belirtmişlerdir. Öztürk (2021) yapmış olduğu çalışmada cinsiyet değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırılmasında fark saptamıştır. Farkın erkekler lehine olduğunu belirtmiştir. Bu durumu Erkek sporcuların beslenme konusunda kadın sporculardan daha bilinçli oldukları, erkeklerde kadınlara kıyasla daha yüksek sağlıklı beslenme seviyeleri, erkeklerin psikolojik süreç anlamında daha iyi yönetilmesi olarak yorumlamıştır. Çakır-Arıca, Güreş & Arslan (2016) yapmış oldukları çalışmada cinsiyet bazında sağlıklı beslenme tutum puanlarına göre anlamlı düzeyde farklılık saptamışlardır. Farkın kadınlar lehine olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumu kadın tüketicilerin erkek tüketicilere göre beslenmeye verdikleri önemin daha yüksek olması olarak açıklamışlardır. Literatürdeki çalışmalar çalışmamızı destekler niteliktedir.

Yapılan çalışmada SBİTÖ toplam puan ortalamalarının yaş değişkenine göre karşılaştırılmasında fark saptanmamıştır. 23-25 yaş aralığındaki kişilerde puan ortalamasının daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu durum öğrencilerin yaş dönemi fark etmeksizin bu dönemde düzenli bir yaşam biçimi belirlemeleri olarak açıklanabilir. Özenoğlu, Gün, Karadeniz, Koç, Bilgin, Bembeyaz & Saha (2021) yaptığı çalışmada yaş değişkeni ile SBİTÖ toplam puan ortalamaları arasında pozitif anlamda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirtmişlerdir. Hastaoğlu (2021) turizm öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada yaş değişkeni bazında SBİTÖ puanlarının karşılaştırılmasında anlamlı fark saptamıştır. Bu durumu yaş arttıkça sağlıklı beslenme davranışının da arttığı şeklinde yorumlamıştır. Taşdelen (2021) yapmış olduğu çalışmasında yaş değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırmasında anlamlı fark saptamıştır. 18-19 yaş sporcuların toplam puanı diğer iki yaş grubundan; 16-17 yaş grubu sporcularının toplam puanı da 14-15 yaş grubundan anlamlı düzeyde yüksektir. Alamehmet (2021) yapmış olduğu çalışmasında yaş değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırmasında 18-20 yaş aralığındaki kişiler ile 21-23 yaş aralığındaki kişiler arasında anlamlı düzeyde fark saptamıştır. 21-23 yaş aralığında olanların sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum ölçeği toplam skoru ortalamasının daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu durumu üniversite öğrencilerinin sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumlarında yaş faktörünün etkisinin değişkenlik gösterebildiğini ortaya koymuştur şeklinde yorumlamıştır. Gülen vd. (2021) yaptıkları çalışmada yaş değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırılmasında fark saptamamışlardır. Aydın (2021) yapmış olduğu çalışmasında yaş değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırmasında anlamlı farklılık saptamamıştır. Karaağaç (2020) yapmış olduğu çalışmasında yaş değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırmasında fark saptamamıştır. Bu durumu, katılımcıları genellikle genç ve orta yaş grubunun oluşturması ve buna bağlı olarak da yaş grupları arasında büyük farklılıkların olmaması neden olarak gösterilebilir.

Yapılan çalışmada SBİTÖ toplam puan ortalamalarının bölüm değişkenine göre karşılaştırılmasında fark saptanmamasına rağmen, SBF bölümü öğrencilerinin SBİTÖ toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum Spor Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrencilerin egzersiz yapma oranlarının yüksek olması ve ders döneminde beslenme ile alakalı eğitim almalarının etkisi olarak düşünülmektedir. Alamehmet (2021) yapmış olduğu çalışmasında bölüm değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırmasında anlamlı fark saptamamıştır. Akyakar (2020) yapmış olduğu çalışmada bölüm değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırmasında anlamlı farklılık saptamıştır. Beslenme ve Diyetetik bölümünde okuyan öğrencilerin diğer bölümlerde okuyanlara göre SBİTÖ puanlarının anlamlı farklılaştığını saptamıştır. Bu durumu Beslenme ve Diyetetik öğrencilerinin sağlıklı beslenmeye ilişkin aldıkları eğitim sonucu sağlıklı beslenme konusunda diğer bölümlere göre daha fazla bilgi sahibi olmaları ve daha sağlıklı beslendikleri gösterilebilir olarak yorumlamıştır.

Yapılan çalışmada SBİTÖ toplam puan ortalamalarının sınıf değişkenine göre karşılaştırılmasında fark saptanmamasına rağmen 1.sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin bu dönemde beslenme anlayışı olarak farklı ihtiyaçlara yönelmemesi ve sınıf değişkeni olarak bu dönemde kaygı düzeylerinin benzer olması olarak açıklanabilir. Hastaoğlu (2021) turizm öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada sınıf değişkeni bazında SBİTÖ puanlarının karşılaştırılmasında anlamlı fark

saptamıştır. Bu durumu aileden uzakta eğitim görmenin getirmiş olduğu beslenme değişikliklerinin sonucu olarak yorumlamıştır. Akyakar (2021) yapmış olduğu çalışmada sınıf değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırmasında anlamlı fark saptamıştır.

Yapılan çalışmada SBİTÖ toplam puan ortalamalarının aktivite sıklığı değişkenine göre karşılaştırmasında anlamlı fark olduğu farkın her gün düzenli aktivite yapan öğrenciler lehine olduğu tespit edilmiştir. Bu durum düzenli egzersiz yapmanın beslenme davranış biçimini geliştirmesi olarak açıklanabilir. Alamehmet (2021) yapmış olduğu çalışmada fiziksel aktivite durumu değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırmasında anlamlı fark saptamıştır. Fiziksel aktivitesinin olduğunu belirtenlerin sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum ölçeği toplam skoru ortalamasının daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Arı ve Çakır (2021) yapmış oldukları çalışmada fiziksel aktivite durumu değişkeni bazında SBİTÖ puan karşılaştırmasında anlamlı farklılık saptamışlardır. Farkın düzenli fiziksel aktivite yapanlar lehine olduğunu belirtmişlerdir. Kırkibir (2020) yapmış olduğu çalışmada sporculuk düzeyi değişkenini bazında SBİTÖ puan karşılaştırmasında anlamlı farklılık saptamıştır. Farkın profesyonel düzeyde spor yapan sporcularda daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durumu profesyonel düzeydeki sporcuların işlerine olan ilgisinin yüksek olması, deneyimli olmaları ve spora bakış açılarının daha iyi olmasından kaynaklandığını belirtmiştir.

Sonuç olarak düzenli fiziksel aktivite katılan üniversite öğrencilerinin SBİTÖ puan ortalamalarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Özellikle Covid 19 döneminde fiziksel aktivite ile beraber sağlıklı beslenmenin, hem hastalıklardan koruyucu etkinin olması hem de yaşam kalitesinin artmasında etken olduğundan dolayı yaşamın her alanından uygulanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması olmamıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: 1. ve 2. yazarın %35, 3. yazarın %30 katkısı bulunmaktadır.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Tarih: 027.01.2022

Sayı No: 2022/09

KAYNAKLAR

- Akyakar, B. (2021). *Sağlık bilimleri üniversitesi Gülhane sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinde sosyal medya bağımlılık düzeyinin beslenme durumuyla ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Alamehmet, M. N. (2021). *18-25 Yaş arası üniversite öğrencilerindeki internet bağımlılığının sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum üzerine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Altunhan, A. ve Bayer, R. (2021). Bireysel ve takım sporcularının uyku kalitesi ile beslenme alışkanlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 30-44. DOI: 10.48133/igdirsd.1026752
- Alzahrani, S.H., Saeedi, A.A., Baamer, M.K., Shalabi, A.F., & Alzahrani, A.M. (2020). Eating habits among medical students at King Abdulaziz University, Jeddah, Saudi Arabia. *International Journal of General Medicine*, 13, 77– 88.
- Arı, Y. ve Çakır, E. (2021). Correlation between participation in physical activity and healthy nutrition: An example of a sports science faculty. *Balt. J. Health Phys. Act*, 13, 37-45.
- Arslan, M. (2018). Beslenme alışkanlıkları ve fiziksel aktivite düzeylerinin analizi: Marmara Üniversitesi öğretim üyeleri üzerine bir çalışma. *Dicle Tıp Dergisi*, 45(1), 59-69.
- Aydın, G. (2021). *Farklı branşlardaki faal antrenörlerin fiziksel aktivite düzeyleri ile sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumlarının incelenmesi (Balıkesir İli Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir
- Balanza´–Martínez, V., Atienza–Carbonell, B., Kapczinski, F. & De Boni, R. B. (2020). Lifestyle behaviours during the COVID-19 – time to connect. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 141, 399–400. <https://doi.org/10.1111/acps.13177>.
- Besler, H. T., Rakıcıoğlu, N., Ayaz, A., Büyüktuncer- Demirel, Z., Gökmen-Özel, H., ...vd. (2015). *Türkiye'ye özgü besin ve beslenme rehberi*. Ankara: Merdiven Reklam Tanıtım.
- Çakır-Arıca, Ş., Güreş, N. ve Arslan, S. (2016). Tüketicilerin sağlıklı beslenmeye yönelik tutumlarının incelenmesine yönelik bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 99-110.
- Chen, P., Mao, L., Nassis, G. P., Harmer, P., Ainsworth, B. E. & Li, F. (2020). Coronavirus disease (COVID-19): The need to maintain regular physical activity while taking precautions. *Journal of Sport and Health Science*, 9, 103–104. <https://doi.org/10.1016/j.jshs.2020.02.001>.
- Erten, M. (2006). *Adıyaman ilinde eğitim gören üniversite öğrencilerinin beslenme bilgilerinin ve alışkanlıklarının araştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Gülen, Ö., Kumartaşlı, M., Madak, E., Sönmez, H. O. ve Pepe, O. (2021). Taekwon-do sporcularının beslenme tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *The Online Journal of Recreation and Sport– July*, 10(3), 31-45
- Hastaoğlu, E. (2021). Covid-19 salgını sürecinde turizm öğrencilerinin stres düzeyleri ve sağlıklı beslenme. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 9(3), 1610-1621.

- Iddir, M., Brito, A., Dingo, G., Fernandez Del Campo, S. S., Samouda, H., La Frano, M. R. & Bohn, T. (2020). Strengthening the immune system and reducing inflammation and oxidative stress through diet and nutrition: considerations during the COVID-19 crisis. *Nutrients*, 12(6), 1562.
- Karaağaç, G. (2020). *Spor salonlarına giden bireylerin sağlıklı beslenme tutumları ve sosyal görünüş kaygı düzeylerinin belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kars
- Kaya, Y. (2011). *Lise öğrencilerinde görülen yeme bozuklukları ile özsayı, beden imajı, benlik saygısı, beden memnuniyetsizliği ve kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Kırkbir, F. (2020). Sporcularda sağlıklı beslenme ile mutluluk arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(2), 125-130.
- Martinez-Ferran, M., de la Guía-Galipienso, F., Sanchis-Gomar, F. & Pareja-Galeano, H. (2020). Metabolic impacts of confinement during the COVID-19 pandemic due to modified diet and physical activity habits. *Nutrients*, 12, 1549. <https://doi.org/10.3390/nu12061549>.
- Muscogiuri, G., Barrea, L., Savastano, S. & Colao, A. (2020). Nutritional recommendations for covid-19 quarantine. *European Journal of Clinical Nutrition*, 74(6), 850-851.
- Naja, F., & Hamadeh, R. (2020). Nutrition amid the COVID-19 pandemic: a multi-level framework for action. *European journal of clinical nutrition*, 74(8), 1117-1121.
- Özenoğlu, A., Gün, B., Karadeniz, B., Koç, F., Bilgin, V., Bembeyaz, Z., ve Saha, B. S. (2021). Yetişkinlerde beslenme okuryazarlığın sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumlar ve beden kütle indeksi ile ilişkisi. *Life Sciences*, 16(1), 1-18.
- Öztürk, D. (2021). Examining the relationship between healthy nutrition and performance enhancing attitudes of team and individual athletes. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 10(2), 65-75.
- Scott, C. L., Haycraft, E., & Plateau, C. R. (2021). The influence of social networks within sports teams on athletes' eating and exercise psychopathology: A longitudinal study. *Psychology of Sport and Exercise*, 52, 101786.
- Süel E., Şengür E., ve Turasan İ. (2021). Covid-19 salgını döneminde spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin yeme tutumu durumlarının incelenmesi. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences-IJSETS*, 7(4), 148-154.
- Tang, J. H., Chen, M. C., Yang, C. Y., Chung, T. Y., & Lee, Y. A. (2016). Personality traits, interpersonal relationships, online social support, and Facebook addiction. *Telematics and Informatics*, 33(1), 102-108.
- Taşdelen, V. (2021). *Farklı branşlardaki genç sporcuların beslenme alışkanlıklarının incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Sinop Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinop
- Tekkurşun-Demir, G. ve Cicioğlu, H.İ., (2019). Sağlıklı beslenmeye ilişkin tutum ölçeği (SBİTÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 256-274.

Tekkurşun-Demir, G., Namlı, S. ve Cicioğlu, H. İ. (2021). Takım ve bireysel sporlarda sosyal görünüş kaygısı sağlıklı beslenmeye ilişkin tutumun belirleyicisi midir?. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(4), 124-134. DOI: 10.33689/spormetre.915191

Yılmaz, G., Şeker, R., ve Şengür, E. (2021). Determination of athlete nutrition knowledge level of university students: Üniversite öğrencilerinin sporcu beslenme bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Journal of Human Sciences*, 18(4), 760–771. <https://doi.org/10.14687/jhs.v18i4.6229>

Bu eser **Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri, Karar Verme Stilleri ve Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi*

Vedat AYAN¹ , Yasin DEMİRCAN^{1*}

¹Trabzon Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi.

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 05.04.2022

Kabul Tarihi: 29.06.2022

DOI:10.30769/usbd.1098847

Online Yayın Tarihi: 30.06.2022

Öz

Bu araştırma, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerinin, karar verme stillerinin ve örgütsel bağlılık düzeylerinin cinsiyet, yaş ve meslekteki hizmet yılları açısından ne gibi farklılıklar olduğunu ortaya koymak amacıyla yapıldı. Tarama modelindeki araştırmanın çalışma grubu, kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini, Giresun ilinde görev yapan 53'ü kadın, 123'ü erkek olmak üzere toplamda 176 beden eğitimi ve spor öğretmeni oluşturdu. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Problem Çözme Envanteri", "Melbourne Karar Verme Ölçeği", "Örgütsel Bağlılık Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanıldı. Elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 26.0 paket programı aracılığıyla gerçekleştirildi. Bütün istatistiksel yöntemler için alfa (α) anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edildi. Verilerin çözümlenmesinde aritmetik ortalama, standart sapma ile gruplar arasındaki farklar için t-testi ve tek yönlü ANOVA testleri kullanıldı. Araştırma kapsamında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre problem çözme becerilerinin ve örgütsel bağlılık düzeylerinin istatistiksel anlamda ortalama puanlarının farklılaştığı tespit edildi ($p<.05$). Yaş değişkeni açısından beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerileri ve örgütsel bağlılık düzeyleri arasında puan ortalamalarının istatistiksel anlamda farklılaştığı tespit edildi ($p<0.01$). Ayrıca beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin meslekteki hizmet yılı değişkeni ile problem çözme becerilerinin, karar verme stillerinin ve örgütsel bağlılık düzeylerinin istatistiksel anlamda puan ortalamalarının farklılaştığı tespit edildi ($p<0.01$). Sonuç olarak beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerinin ve örgütsel bağlılık düzeylerinin cinsiyet, yaş ve meslekteki hizmet yılı değişkenlerine göre istatistiksel anlamda farklılaştığı tespit edildi ve buna ek olarak beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin karar verme stillerinin meslekteki hizmet yılı değişkenine göre istatistiksel anlamda farklılaştığı tespit edildi. Elde edilen verilerin literatüre ve gerçekleştirilecek çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Beden eğitimi ve spor, Problem çözme, Karar verme, Örgütsel bağlılık

Investigation of Physical Education and Sports Teachers' Problem-Solving Skills, Decision Making Styles and Organizational Commitment Levels

Abstract

This research was carried out to reveal the differences in the problem-solving skills, decision-making styles and organizational commitment levels of physical education and sports teachers in terms of gender, age and years of service in the profession. The study group of the research in the screening model was determined by the convenience sampling method. The sample of the study consisted of a total of 176 physical education and sports teachers, 53 female and 123 male, working in Giresun. "Problem Solving Inventory", "Melbourne Decision Making Scale", "Organizational Commitment Scale" and "Personal Information Form" were used as data collection tools in the research. Statistical analysis of the obtained data was carried out using the SPSS 26.0 package program. Alpha (α) significance level was accepted as .05 for all statistical methods. Arithmetic mean, standard deviation and t-test for differences between groups and one-way ANOVA tests were used to analyze the data. Within the scope of the research, it was determined that the statistical mean scores of the physical education and sports teachers' problem-solving skills and organizational commitment levels differed according to the gender variable ($p<.05$). In terms of age variable, it was determined that the mean scores of physical education and sports teachers' problem-solving skills and organizational commitment levels differed statistically ($p<0.01$). In addition, it was determined that the mean scores of physical education and sports teachers' years of service in the profession and their problem-solving skills, decision-making styles and organizational commitment levels differed statistically ($p<0.01$). As a result, it was determined that the problem-solving skills and organizational commitment levels of physical education and sports teachers differed statistically according to gender, age and years of service in the profession. It is thought that the data obtained will contribute to the literature and the studies to be carried out.

Keywords: Physical education and sports, Problem solving, Making style of decision, Organizational commitment.

* Bu çalışma, Prof. Dr. Vedat AYAN danışmanlığında tamamlanan Yasin DEMİRCAN'ın yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

†**Sorumlu Yazar:** Yasin DEMİRCAN, **E-Posta:** yasokalipta@gmail.com

GİRİŞ

Problem, ulaşılmaya çalışılan bir hedef ve çözüm bulunması gereken bir durum olarak ifade edilebilir (Schunk, 2004). Problem çözme becerileri ise, bireylerin sosyal yaşamları içerisinde oluşan değişikliklere uyum göstermek amaçlı ortaya koydukları bilişsel ve duygusal kaynaklı davranışlar olarak tanımlanabilir (Shewchuck, Johnson ve Elliott, 2000). Problem çözmeye iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Birincisi, öğrenenler bilgiyi aktif olarak işbirlikli gruplar içinde yapılandırır. İkincisi, öğrenci ve öğretmen rollerinin biçim değiştirmesidir. Öğretmen bundan böyle bilginin ana kaynağı değil, iş birliği içinde gerçekleşen öğrenmenin kolaylaştırıcısıdır. Öğretmen, düşünceleri ortaya çıkarmak ve onları grup sürecine dâhil etmek için açık uçlu sorular aracılığıyla öğrencilere rehberlik eder (Hmelo-Silver, 2004; Von Glasersfeld, 1991). Öğretmenler, karşılaşılabilecek problemleri nasıl çözecekleri ile ilgili öğrencilerine bilgi aktarmak yerine, onlara kendi problemlerini çözebilme becerisi kazandırmalıdır (Karplus, 1977). Literatürde, problem çözme becerileri konusunda farklı öğretmen gruplarıyla ve konu içerikleriyle çalışılmış araştırmalar mevcuttur. Örneğin; Otacıoğlu (2008) müzik öğretmen adaylarıyla Selçuk, Çalışkan ve Erol (2006) fizik öğretmen adaylarıyla, Pehlivan ve Konukman (2004) beden eğitimi, sosyal bilgiler, felsefe ve yabancı dil grubu öğretmen adaylarıyla çalışmıştır. Bunun yanı sıra, öğretmen adaylarının problem çözme becerileri ile özgüvenlerinin (Otacıoğlu, 2008), problem çözme becerileri ile demokratik tutumun (Genç ve Kalafat, 2007), problem çözme becerileri ile başarının (Saracaloğlu, Serin ve Bozkurt, 2002), problem çözme becerileri ile duygusal zekanın (İşmen, 2001) karşılaştırıldığı çalışmalar da mevcuttur.

Karar verme, bireyin karşılaştığı seçeneklerden kendisine en iyi ve yararlı olanını seçmesidir (Tatlılıoğlu ve Deniz, 2011). Karar verme kuramcıları, etkili karar vermeyi; “kişinin durumu ile hedeflediği durum arasındaki çelişkiyi fark etmesi ile başlayıp, bu çelişkiyi azaltmak için çeşitli seçenekleri tanımlama ve değerlendirmeyi, seçmeyi, hareket planı yapmayı, gerekli hareketleri yapmayı, hareketin sonuçlarını değerlendirmeyi, hareketin etkililiği ile ilgili olarak bilgiyi işleme ve geri bildirimleri depolamayı içeren çok ögeli bir süreç” olarak değerlendirmektedirler (Korkut, 2004). Süreç olarak ise karar verme sürecinde bilginin gerekliliği, dikkatin ise bir kaynak olduğu vurgulanmıştır (Pomerol, 2009). Karar verme stilini, karar vermenin öğrenilmiş bir alışkanlık olması öğrenilebilen, edinilebilen ve öğretilebilen bir alışkanlık oluşu ifade edilmiştir (Scott ve Bruce, 1995). Literatüre bakıldığında, karar verme stilleri ile ilgili yapılmış olan çeşitli araştırmalarda; karar verme stillerinin, etkili problem çözme (Philips, Paziienza ve Ferrin, 1984), anne-baba tutumları (Eldeleklioğlu, 1996), algılanan sosyal destek (Güçray, 1998; Kaşık, 2009), kültürel farklılıklar (Radford, Leon, Ohta ve Nakane, 1991), baskın ben durumları (Deniz, 2004), öğrencilerin okudukları sınıf düzeyi (Avşaroğlu, 2007), benlik saygısı (Sarı, 2007), öğrenilmiş güçlülükle (Tatar, Atsızelti, Çavuşoğlu ve Dindar, 2017) ilişkili olduğu görülmektedir.

İnsan kaynağının verimli ve etkili bir biçimde çalışabilmesi için örgüt amaçlarını benimsemesi ve örgütsel bağlılığının artırılması son derece önemli bir konudur. Çalışanların hedef ve değerleri ile örgütün hedef ve değerleri arasında uyum sağlanması, çalışanların örgütle özdeşleşerek amaçların gerçekleştirilmesi yönünde çaba göstermeleri, örgüt üyeliğini devam ettirmeye istekli olmaları; örgütlerin varlıklarını sürdürmeleri ve de karşılaştıkları sorunları

çözümleyebilmeleri açısından hayati önem taşımaktadır (Akıncı ve Coşkun, 2006). Bu bağlamda örgütsel bağlılık, bireyin kurumsal amaç ve değerleri kabul etmesi, bu amaçlara ulaşılması yönünde çaba sarf etmesi ve kurum üyeliğini devam ettirme arzusudur (Swales, 2002). Örgütlerin varlıklarını koruma uğraşlarının hem temel etkinliklerinden hem de nihai hedeflerinden biri örgütsel bağlılıktır. Çünkü örgütsel bağlılığı olan bireyler daha uyumlu, daha doyumlu, daha üretken olmakta, daha yüksek derecede sadakat ve sorumluluk duygusu içinde çalışmakta, örgütte daha az maliyete neden olmaktadır (Balcı, 2003). Örgütsel bağlılık bağımsız değişken ya da bağımlı değişken olarak pek çok araştırmaya konu olmuştur (Meyer ve Allen, 1997). Örgütsel bağlılığın nedenleri ile ilişkili araştırmalara bakıldığında; bağlılığın cinsiyet (Angle ve Perry, 1981; Mathieu ve Zajac, 1990; Rosenholtz, 1989;), yaş (Angle ve Perry, 1981; Mathieu ve Zajac, 1990), kıdem (Niehoff, 1997), eğitim düzeyi (Mowday, Porter ve Steers, 1982), medeni durum (Benkhoff, 1997; Salami, 2008) gibi kişisel özellikler; iş doyumu (Cranny, Smith ve Stone, 1992; Lok ve Crawford, 1999; Testa, 2001; Williams ve Hazer, 1986) gibi birçok değişkenle çalışıldığı görülmektedir. İlgili literatür incelendiğinde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerini, karar verme stillerini ve örgütsel bağlılık düzeylerini bir arada inceleyen araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerine, karar verme stillerine ve örgütsel bağlılık düzeylerine ilişkin verilerin belirlenmesi güncellenen eğitim parametrelerine en hızlı uyum sağlaması gereken meslek grubu olan öğretmenlerin dinamik bir öğretim süreci tasarlayabilmesi adına farklı bakış açısı kazandırabileceği ve araştırmadan elde edilen sonuçların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel yöntem kullanılmıştır. Bu modelde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2012).

Araştırmada, pratikliğinden ve ekonomikliliğinden dolayı tercih edilen kolay ulaşılabilir örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Bu yöntem, araştırma grubunun yakın ve erişilmesi kolay bireylerden oluşturulması yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Çalışma Grubu

Araştırmaya 2017-2018 eğitim öğretim yılında, Giresun il ve ilçe merkezindeki temel eğitim ve ortaöğretim kademesinde görev yapan 53' ü kadın, 123' ü erkek olmak üzere toplam 176 beden eğitimi ve spor öğretmeni katılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak aracı olarak 'Problem Çözme Envanteri', 'Melbourne Karar Verme Ölçeği', 'Örgütsel Bağlılık Ölçeği' ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmıştır.

Problem Çözme Ölçeği (PÇE): Orijinal adı Problem Solving Inventory, Form-A (PSI-A) olan Problem Çözme Ölçeği (PÇÖ), Heppner ve Petersen (1982) tarafından çeşitli araştırmalar sonucu ortaya çıkan ‘genel yönelim’, ‘problemin tanımı’, ‘alternatif üretme’, ‘karar verme’ ve ‘değerlendirme’ gibi problem çözme aşamaları göz önünde bulundurularak, kişinin problemlerini çözebilme yeterliliği konusunda kendisini nasıl algıladığının yanı sıra, problem çözme yönteminin boyutlarını da belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (Savaşır ve Şahin, 1997). Problem çözme ölçeği 35 maddeden oluşan ve maddeleri 1-6 arası puanlanan likert tipi bir ölçektir. Ölçeği puanlamada 9, 22 ve 29. maddeler puanlama dışı tutulur. Puanlama 32 madde üzerinden yapılır. 1, 2, 3 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 34. maddeler ters olarak puanlanan maddelerdir. Ölçekten alınabilecek puan ranjı, 32-192 arasındadır (Heppner ve Petersen, 1982). Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını gösterir. Bu ölçek 150 kişiden oluşan bir öğrenci örnekleme uygulanmış ve üç faktör bulunmuştur. Yapılan çalışmalar sonucunda ölçeğin tümü için elde edilen Cronbach Alfa içi tutarlılık katsayısı .90, alt ölçekler için elde edilen katsayılar ise .72 ile .85 arasında bulunmuştur. Yapılan çalışmalar sonucunda ölçeğin “Problem çözme yeteneğine güven” (5, 10, 11, 12, 19, 23, 24, 27, 33, 34, 35. maddeler, $\alpha=.85$), “Yaklaşma-kaçınma” (1, 2, 4, 6, 7, 8, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 28, 30. ve 31. Maddeler, $\alpha=0.84$) ve “Kişisel kontrol” (3,14 25, 26. ve 32. Maddeler, $\alpha=0.72$) olmak üzere üç faktörden oluştuğu belirtilmektedir. Bu üç faktör arasındaki korelasyon katsayılarının ranjı ise 0.38 ile 0.49 arasında değişmektedir (Heppner ve Petersen, 1982). Ölçeğin Türkçe’ye uyarlaması Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin orijinal formu çalışmayı gerçekleştiren ilk iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı çevrilmiş daha sonra ise ters çevirme işlemi yapılmıştır. Sonuçta orijinal maddeleri en iyi temsil ettiği düşünülen ifadeler Türkçe formu oluşturulmuştur. Toplam 244 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise, .78 olarak hesaplanmıştır.

Melbourne Karar Verme Ölçeği (MKVÖ): Melbourne Karar Verme Ölçeği Mann, Burnett, Radford ve Ford (1997) tarafından, Flinders Karar Verme Ölçeği I-II temel alınarak hazırlanmıştır. Mann ve ark. (1997)’de altı ülkeyi kapsayan kültürler arası bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı ve karar verme stillerini karşılaştırmak amacıyla Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II (MKVÖ I-II)’yi kullanmıştır. MKVÖ I karar vermede öz-saygıyı belirlemeyi amaçlayan bir ölçektir. Altı maddeden oluşmaktadır. Puanlama maddelere verilen “Doğru yanıtı 2 puan, Bazen Doğru yanıtı 1 puan, Doğru Değil yanıtı 0 puan” şeklinde yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 12’dir. Yüksek puanlar karar vermede öz-saygının yüksek olduğunun göstergesidir. Kültürler arası yapılan bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .74 olarak bulunmuştur. MKVÖ II 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçek karar verme stillerini ölçmektedir. Dört alt ölçeği bulunmaktadır. Bunlar; dikkatli (6 madde), kaçınan (6 madde), erteleyici (5 madde) ve panik (5 madde) karar verme stilleridir. Bu ölçekte MKVÖ I gibi yanıtlanmaktadır. Puanların yüksekliği ilgili karar verme stilinin kullanıldığına işaret etmektedir. Alt ölçeklerin güvenilirlik katsayıları sırasıyla dikkatli .80, kaçınan .87, erteleyici .81 ve panik .74 olarak hesaplanmıştır (Mann ve ark., 1997). MKVÖ I-II’nin Türkçeye uyarlama çalışmaları Deniz (2004) tarafından yapılmıştır. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan güvenilirlik çalışmasında, MKVÖ I-II’nin güvenilirliği testin tekrarı ve iç tutarlılık yöntemleriyle ayrı ayrı hesaplanmıştır. Testin tekrarı yöntemi ile alt ölçeklerden elde edilen güvenilirlik katsayıları $r =.68$ ile $r =.87$ arasında değişmektedir. MKVÖ I-II’nin iç tutarlılık katsayıları ise Alfa= .65 ile Alfa= .80 arasında değişmektedir. MKVÖ I-II’nin benzer

ölçek geçerlik çalışması Kuzgun (1992) tarafından geliştirilen Karar Stratejileri Ölçeği ile yapılmıştır. MKVÖ I-II ile KSÖ alt ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları $r=.15$ ile $r=.71$ arasında değişen anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Akt.; Deniz, 2004). Bu çalışmada katılımcıların karar verme stillerini belirlemek amacıyla Melbourne Karar Verme Ölçeğinin II. Bölümü kullanılmıştır. Deniz (2004) yapmış olduğu güvenilirlik analizi sonucunda; dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stili boyutlarına ilişkin Cronbach Alfa katsayılarını sırasıyla .80, .78, .65 ve .71 şeklinde hesaplamıştır. Bu çalışmada ise dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stili boyutlarının Cronbach Alfa katsayıları sırasıyla .73, .81, .79 ve .78 olarak hesaplanmıştır.

Örgütsel Bağlılık Ölçeği: Allen ve Meyer (1990) tarafından geliştirilen “Örgütsel Bağlılık Ölçeği” bu çalışmada öğretmenlerin örgütsel bağlılık algısını ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Bu ölçek duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Her boyutta altı maddenin bulunduğu ölçekte toplam 18 madde yer almaktadır. Olumsuz anlam içeren maddeler 3., 4., 5. ve 13. maddeler olup, bu maddeler tersten kodlanmıştır. 5’li likert tipi ile derecelendirilen ölçekte öğretmenlerden “kesinlikle katılıyorum (5)”, “katılıyorum (4)”, “kararsızım (3)”, “katılmıyorum (2)”, “kesinlikle katılmıyorum (1)” maddelerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Bu ölçek ülkemizde de yapılan çalışmalarda kullanılmış, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Örgütsel bağlılığı çok yönlü olarak inceledikleri çalışmada Baysal ve Paksoy (1999), Meyer ve Allen tarafından geliştirilen modelin güvenilirlik katsayısını .81 olarak tespit etmişlerdir. Bu modelin alt boyutları duygusal bağlılık için .81, devamlılık bağlılığı için .72 ve normatif bağlılık için de .66 güvenilirlik katsayısına sahip olduğunu tespit ederek bu ölçme aracının Türkiye’de yapılacak çalışmalarda için de kullanılabilirliğini belirtmişlerdir. Wasti (2000) tarafından yapılan çalışmada, ölçeğin Türk çalışanlarına uygunluğu denenmiştir. Çalışmaya 351 kamu ve 916 özel sektör çalışanı katılmıştır. Araştırma neticesinde, kamu çalışanlarının Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı duygusal bağlılık için .79, normatif bağlılık için .75, devamlılık bağlılığı için ise .58 olarak hesaplanmıştır. Özel sektör çalışanlarında ise Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı duygusal bağlılık için .78, normatif bağlılık için .80, devamlılık bağlılığı için .60 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları, duygusal bağlılık için .76, normatif bağlılık için .70, devam bağlılığı için ise .66 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma bulgularının istatistiksel analizi için SPSS 26.0 paket programı kullanıldı. Verilerin normallik dağılımı Skewness ve Kurtosis (Çarpıklık-Basıklık) değerleri üzerinden incelendi. Verilere ait Skewness ve Kurtosis değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olduğu tespit edilmiştir. Literatürde verilerin normal dağılımı için Skewness ve Kurtosis değerlerinin -1,5 ile +1,5 (Tabachnick, Fidell ve Ullman, 2013) veya -2,0 ile +2,0 (George ve Mallery, 2016) arasında olması gerektiği belirtilmektedir. Bu kapsamda araştırma verilerinin normal dağılım sergilediği görülerek, parametrik test yöntemlerinden Independent Sample T Test ve One Way ANOVA testi kullanıldı. Gruplar arasında anlamlı fark çıkması durumunda, farkın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Scheffe testi kullanılmıştır. Bütün istatistiksel yöntemler için yanılma düzeyi (α) 0.05 olarak kabul edildi.

BULGULAR

Araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre problem çözme becerileri, karar verme stilleri ve örgütsel bağlılık düzeylerine ilişkin istatistiki değerler tablo 1’ de gösterilmiştir.

Tablo 1. Problem çözme becerisi, karar verme stilleri ve örgütsel bağlılık puanlarının cinsiyete göre T Testi sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p	
Problem Çözme Becerileri	Aceleci Yaklaşım	Kadın	53	2,94	0,72	174	3,23	.001*
		Erkek	123	2,56	0,70			
	Düşünen Yaklaşım	Kadın	53	2,52	1,08	174	-0,48	.063
		Erkek	123	2,60	0,94			
	Kaçıngan Yaklaşım	Kadın	53	2,21	1,09	174	1,66	.097
		Erkek	123	1,94	0,94			
	Değerlendirici Yaklaşım	Kadın	53	2,61	0,99	174	-0,76	.446
		Erkek	123	2,72	0,89			
	Kendine Güvenli Yaklaşım	Kadın	53	2,57	0,91	174	0,30	.761
		Erkek	123	2,53	0,79			
	Planlı Yaklaşım	Kadın	53	2,48	1,07	174	0,82	.412
		Erkek	123	2,35	0,83			
Karar Verme Stilleri	Dikkatli Karar Verme	Kadın	53	1,69	0,30	174	1,96	.051
		Erkek	123	1,59	0,33			
	Kaçıngan Karar Verme	Kadın	53	0,44	0,41	174	0,33	.741
		Erkek	123	0,42	0,35			
	Erteleyici Karar Verme	Kadın	53	0,52	0,41	174	-0,78	.432
		Erkek	123	0,57	0,42			
	Panik Karar Verme	Kadın	53	0,66	0,40	174	0,17	.861
		Erkek	123	0,64	0,39			
Örgütsel Bağlılık Düzeyleri	Duygusal Bağlılık	Kadın	53	3,66	0,65	174	-3,37	.001*
		Erkek	123	4,14	0,93			
	Devam Bağlılığı	Kadın	53	3,84	0,93	174	-2,70	.284
		Erkek	123	4,30	1,09			
	Normatif Bağlılık	Kadın	53	3,87	1,01	174	-1,07	.008*
		Erkek	123	4,05	0,99			

*Independent Sample T Testi anlamlılık değeri (*p<0.05)

Tablo 1’de aceleci yaklaşım puan ortalaması ile cinsiyet değişkeni arasında kadın öğretmenlerin lehine istatistiksel anlamda, anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p=0.001). Duygusal bağlılık ve normatif bağlılık alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında erkek öğretmenlerin lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir (p=0.001, p=0.008).

Tablo 2’de katılımcıların yaş aralıklarına göre problem çözme becerileri, karar verme stilleri ve örgütsel bağlılık düzeylerine ilişkin istatistikler verilmiştir.

Tablo 2. Problem çözme becerisi, karar verme stilleri ve örgütsel bağlılık puanlarının yaş değişkenine göre Anova sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	Sd	F	P	Anamlı Farklılık	
Problem Çözme Becerileri	Aceleci Yaklaşım	22-25 yaş	20	3,03	0,81	171	5,891	.000*	1-4
		26-30 yaş	68	2,88	0,65				
		31-35 yaş	49	2,46	0,79				
		36-40 yaş	17	2,26	0,63				
		41-45 yaş	22	2,54	0,40				
	Düşünen Yaklaşım	22-25 yaş	20	2,48	1,10	171	1,573	.184	
		26-30 yaş	68	2,48	1,04				
		31-35 yaş	49	2,51	0,81				
		36-40 yaş	17	2,65	0,84				
		41-45 yaş	22	3,05	1,04				
	Kaçıngan Yaklaşım	22-25 yaş	20	2,31	1,26	171	2,583	.039*	2-4
		26-30 yaş	68	2,17	1,05				
		31-35 yaş	49	1,77	0,92				
		36-40 yaş	17	1,60	0,61				
		41-45 yaş	22	2,20	0,76				
	Değerlendirici Yaklaşım	22-25 yaş	20	2,53	1,05	171	1,499	.204	
		26-30 yaş	68	2,53	1,00				
		31-35 yaş	49	2,76	0,68				
		36-40 yaş	17	2,98	0,71				
		41-45 yaş	22	2,92	1,10				
Kendine Güvenli Yaklaşım	22-25 yaş	20	2,55	0,92	171	1,003	.407		
	26-30 yaş	68	2,62	0,94					
	31-35 yaş	49	2,46	0,65					
	36-40 yaş	17	2,26	0,45					
	41-45 yaş	22	2,72	0,92					
Planlı Yaklaşım	22-25 yaş	20	2,31	0,89	171	0,814	.518		
	26-30 yaş	68	2,42	1,01					
	31-35 yaş	49	2,25	0,81					
	36-40 yaş	17	2,44	0,78					
	41-45 yaş	22	2,65	0,88					

*One Way Anova Testi anlamlılık değeri (*p<0.05)

Tablo 2’de aceleci yaklaşım ile yaş değişkeni arasında ortalama puanlarının istatistiksel anlamda farklılaştığı tespit edilmiştir (p=0,000). Yapılan çoklu karşılaştırma testine göre 22-25 yaş grubundaki öğretmenlerin aceleci yaklaşım puan ortalaması 36-40 yaş grubundaki öğretmenlere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kaçingan yaklaşım ile yaş değişkeni arasında ortalama puanlarının istatistiksel anlamda farklılaştığı tespit edilmiştir (p=0,039). Bu farklılığın 26-30 yaş grubu arasındaki öğretmenlerin lehine olduğu tespit edilmiştir. Normatif bağlılık ile yaş değişkeni arasında ortalama puanlarının istatistiksel anlamda farklılaştığı tespit edilmiştir (p=0,002). Bu farklılığın 36-40 yaş grubu arasındaki öğretmenlerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2 (Devamı). Problem çözme becerisi, karar verme stilleri ve örgütsel bağlılık puanlarının yaş değişkenine göre Anova sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	Sd	F	P	Anamlı Farklılık	
Karar Verme Stilleri	Dikkatli Karar Verme	22-25 yaş	20	1,66	0,35	171	1,685	.156	
		26-30 yaş	68	1,66	0,33				
		31-35 yaş	49	1,59	0,29				
		36-40 yaş	17	1,45	0,31				
		41-45 yaş	22	1,64	0,30				
	Kaçıngan Karar Verme	22-25 yaş	20	0,61	0,33	171	1,704	.151	
		26-30 yaş	68	0,42	0,35				
		31-35 yaş	49	0,37	0,30				
		36-40 yaş	17	0,38	0,46				
		41-45 yaş	22	0,46	0,44				
	Erteleyici Karar Verme	22-25 yaş	20	0,61	0,44	171	1,935	.107	
		26-30 yaş	68	0,65	0,42				
		31-35 yaş	49	0,44	0,36				
		36-40 yaş	17	0,50	0,45				
		41-45 yaş	22	0,53	0,47				
Panik Karar Verme	22-25 yaş	20	0,77	0,40	171	1,140	.340		
	26-30 yaş	68	0,68	0,46					
	31-35 yaş	49	0,57	0,32					
	36-40 yaş	17	0,65	0,35					
	41-45 yaş	22	0,60	0,35					
Örgütsel Bağlılık Düzeyleri	Duygusal Bağlılık	22-25 yaş	20	3,97	0,76	171	1,252	.291	
		26-30 yaş	68	3,86	0,88				
		31-35 yaş	49	4,06	0,87				
		36-40 yaş	17	4,37	0,68				
		41-45 yaş	22	4,03	1,08				
	Devam Bağlılığı	22-25 yaş	20	3,90	0,98	171	1,008	.405	
		26-30 yaş	68	3,85	0,96				
		31-35 yaş	49	4,05	1,16				
		36-40 yaş	17	4,30	0,95				
		41-45 yaş	22	4,17	0,72				
	Normatif Bağlılık	22-25 yaş	20	3,81	0,86	171	4,448	.002*	2-4
		26-30 yaş	68	3,88	0,94				
		31-35 yaş	49	4,32	1,29				
		36-40 yaş	17	4,77	0,91				
		41-45 yaş	22	4,55	0,73				

*One Way Anova Testi anlamlılık değeri (*p<0.05)

Tablo 3'te katılımcıların meslekteki hizmet yıl aralıklarına göre problem çözme becerileri, karar verme stilleri ve örgütsel bağlılık düzeylerine ilişkin istatistikler verilmiştir.

Tablo 3. Problem çözme becerisi, karar verme stilleri ve örgütsel bağlılık puanlarının meslekteki hizmet yılı değişkenine göre Anova sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	Sd	F	P	Anlamlı Farklılık	
Problem Çözme Becerileri	Aceleci Yaklaşım	1-5 yıl	84	2,97	0,68	172	11,157	.000*	1-2 1-3
		6-10 yıl	53	2,45	0,74				
		11-15 yıl	18	2,15	0,60				
		16-20 yıl	21	2,56	0,41				
	Düşünen Yaklaşım	1-5 yıl	84	2,35	0,96	172	3,807	.011*	1-4
		6-10 yıl	53	2,66	0,95				
		11-15 yıl	18	2,86	0,78				
		16-20 yıl	21	3,03	1,07				
	Kaçınan Yaklaşım	1-5 yıl	84	2,25	1,07	172	4,520	.004*	1-2
		6-10 yıl	53	1,68	0,86				
		11-15 yıl	18	1,73	0,91				
		16-20 yıl	21	2,21	0,77				
	Değerlendirici Yaklaşım	1-5 yıl	84	2,47	0,90	172	3,522	.160	
		6-10 yıl	53	2,82	0,88				
		11-15 yıl	18	3,09	0,63				
		16-20 yıl	21	2,88	1,11				
Kendine Güvenli Yaklaşım	1-5 yıl	84	2,49	0,82	172	0,434	.729		
	6-10 yıl	53	2,56	0,86					
	11-15 yıl	18	2,57	0,61					
	16-20 yıl	21	2,72	0,94					
Planlı Yaklaşım	1-5 yıl	84	2,31	0,89	172	1,289	.280		
	6-10 yıl	53	2,33	0,95					
	11-15 yıl	18	2,65	0,82					
	16-20 yıl	21	2,64	0,90					

*One Way Anova Testi anlamlılık değeri (*p<0.05)

Tablo 3’de aceleci yaklaşım ile meslekteki hizmet yılı değişkeni arasında puan ortalamaların istatistiksel anlamda farklılaştığı tespit edilmiştir (p=0,000). Yapılan çoklu karşılaştırma testine göre 1-5 yıl mesleki hizmet yılı grubundaki öğretmenlerin puan ortalaması, 6-10 yıl ve 11-15 yıl arasında mesleki hizmet yılı grubundaki öğretmenlere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Düşünen yaklaşım alt boyutunda; 1-5 yıl arasında mesleki hizmet yılı arasındaki öğretmenlerin puan ortalmalarının, 16-20 yıl mesleki hizmet yılı arasındaki öğretmenlerin puan ortalamalarına göre istatistiksel anlamda farklılaştığı tespit edilmiştir (p=0,011). Yapılan çoklu karşılaştırma testine göre 1-5 yıl arasında mesleki hizmet yılı arasındaki öğretmenlerin, 16-20 yıl mesleki hizmet yılı arasındaki öğretmenlere göre puan ortalamalarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Kaçınan yaklaşım alt boyutunda; 1-5 yıl arasında mesleki hizmet yılı arasındaki öğretmenlerin, 6-10 yıl mesleki hizmet yılı arasındaki öğretmenlere göre puan ortalamalarının anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir (p=0,004). Yapılan çoklu karşılaştırma testine göre 1-5 yıl arasında mesleki hizmet yılı arasındaki öğretmenlerin, 6-10 yıl mesleki hizmet yılı arasındaki öğretmenlere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3 (Devamı). Problem çözme becerisi, karar verme stilleri ve örgütsel bağlılık puanlarının meslekteki hizmet yılı değişkenine göre Anova sonuçları

		N	\bar{X}	Ss	Sd	F	P	Anlamlı Farklılık	
Karar Verme Stilleri	Dikkatli Karar Verme	1-5 yıl	84	1,70	0,30	172	4,995	.002*	1-2 1-3
		6-10 yıl	53	1,53	0,34				
		11-15 yıl	18	1,46	0,27				
		16-20 yıl	21	1,65	0,30				
	Kaçıngan Karar Verme	1-5 yıl	84	0,47	0,32	172	1,365	.255	
		6-10 yıl	53	0,35	0,34				
		11-15 yıl	18	0,43	0,50				
		16-20 yıl	21	0,48	0,45				
	Erteleyici Karar Verme	1-5 yıl	84	0,60	0,41	172	1,007	.391	
		6-10 yıl	53	0,53	0,40				
		11-15 yıl	18	0,42	0,42				
		16-20 yıl	21	0,55	0,47				
	Panik Karar Verme	1-5 yıl	84	0,66	0,42	172	0,593	.620	
		6-10 yıl	53	0,61	0,38				
		11-15 yıl	18	0,74	0,35				
		16-20 yıl	21	0,60	0,36				
Örgütsel Bağlılık Düzeyleri	Duygusal Bağlılık	1-5 yıl	84	3,88	0,88	171	1,779	.153	
		6-10 yıl	53	4,05	0,81				
		11-15 yıl	18	4,39	0,70				
		16-20 yıl	21	3,98	1,08				
	Devam Bağlılığı	1-5 yıl	84	3,88	1,01	171	0757	.520	
		6-10 yıl	53	4,05	1,10				
		11-15 yıl	18	4,14	0,90				
		16-20 yıl	21	4,18	0,74				
	Normatif Bağlılık	1-5 yıl	84	3,95	0,93	171	3,836	.011*	1-3
		6-10 yıl	53	4,16	1,32				
		11-15 yıl	18	4,72	0,81				
		16-20 yıl	21	4,55	0,75				

*One Way Anova Testi anlamlılık değeri (*p<0.05)

Dikkatli karar verme ile meslekteki hizmet yılı değişkeni arasında ortalamaların istatistiksel anlamda farklılaştığı tespit edilmiştir (p=0,002). Yapılan çoklu karşılaştırma testine göre 1-5 yıl mesleki hizmet yılı grubundaki öğretmenlerin ortalaması 6-10 yıl ve 11-15 yıl arasında mesleki hizmet yılı grubundaki öğretmenlere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Normatif bağlılık ile meslekteki hizmet yılı değişkeni arasında ortalamaların istatistiksel anlamda farklılaştığı tespit edilmiştir (p=0,011). Yapılan çoklu karşılaştırma testine göre 1-5 yıl mesleki hizmet yılı grubundaki öğretmenlerin ortalaması 11-15 yıl arasında mesleki hizmet yılı grubundaki öğretmenlere göre puan ortalamalarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerinin, karar verme stillerinin ve örgütsel bağlılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından puan ortalamalarının incelendiği bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular bu bölümde yorumlanmış ve ilgili literatür ile desteklenmiştir.

Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerinin cinsiyet değişkenine ilişkin aceleci yaklaşım puan ortalamalarının kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre kadın öğretmenlerin karşılaştıkları problemleri sonuç odaklı ele aldıkları, erkek öğretmenlerin ise karşılaştıkları problemleri süreç odaklı ele aldıkları düşünülmektedir. Bu bulgu ile paralel olarak, ilgili literatür incelendiğinde Zembat, Tunçeli ve Yavuz (2017), Köse, Çelik Ercoşkun ve Balcı (2016), Gençel (2015), Aslan ve Uluçınar Sağır (2012), Karabulut ve Pulur (2011), Serin (2006), İnce ve Şen (2006) tarafından yapılan araştırmalarda da problem çözme becerilerinin cinsiyet değişkenine göre puan ortalamalarının farklılaştığı ifade edilmiştir. Buna karşın Çakmak ve Ercan (2018), Temel ve Ayan (2015), Akpınar (2014), Bal (2011), Çınar, Hatunoğlu ve Hatunoğlu (2009), Demirtaş ve Dönmez (2008) ve Pehlivan ve Konukman (2004) tarafından yapılan araştırmalarda cinsiyetin problem çözme becerilerinde farklılaşmaya sebep olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin örgütsel bağlılık düzeylerinin cinsiyet değişkenine ilişkin duygusal ve normatif bağlılıklarının erkek öğretmenlerin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu ile paralel olarak, ilgili literatür incelendiğinde Akan ve Kılıç (2019), Gören ve Yengin Sarpkaya (2015), Kurşunoğlu, Bakay ve Tanrıoğen (2010) tarafından yapılan araştırmalarda da öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeylerinin cinsiyet değişkenine ilişkin puan ortalamalarının farklılaştığı ifade edilmiştir. Buna karşın Doğan ve Sevgin (2017), Aycan, Görün ve Tabuk (2012) tarafından yapılan araştırmalarda cinsiyetin örgütsel bağlılık üzerinde istatistiksel anlamda farklılaşmaya sebep olmadığını belirtmişlerdir. Örgütsel bağlılık ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar incelendiğinde, kadınlarla erkeklerin örgütsel bağlılık dereceleri konusunda fikir birliğine varılamamış olduğu görülmektedir (Kurşunoğlu ve ark., 2010). Bazı çalışmalarda erkeklerin genellikle kadınlardan daha iyi pozisyonlarda ve daha yüksek ücretle çalıştıkları için örgüte daha fazla bağlı oldukları ileri sürülmüştür. Bir diğer görüş ise, kadınlar aile içindeki rollerini esas aldıkları için çalıştıkları kurum ikinci planda kalmakta ve örgüte genellikle erkeklere oranla daha az bağlanmaktadır (Aven ve ark. 1993; akt. Yalçın ve İplik, 2007, s. 488). Bu bulguların tersine, Angle ve Perry (1981); Mathieu ve Zajac (1990), araştırmalarında kadınların bağlılıklarının erkeklerden daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerinin yaş gruplarına göre aceleci yaklaşım puan ortalamalarının 22-25 yaş grubunda olan öğretmenlerin 36-40 yaş grubunda olan öğretmenlere göre yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca 26-30 yaş grubunda olan öğretmenlerin de 36-40 yaş grubunda olan öğretmenlere göre kaçınan yaklaşım puan ortalamasının yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yaş ortalamalarının artmasıyla beraber karşılaştıkları problemlere daha sistematik ve alternatif çözüm yollarını göz önünde bulundurdıkları düşünülmektedir. Bu

bulgular ile paralel olarak Vatansever Bayraktar ve Uygur (2021), Diker Coşkun ve Öztuna Kaplan (2013), Ceylan, Bıçakçı, Aral ve Gürsoy (2012) tarafından yapılan araştırmalarda da problem çözme becerilerinin yaş değişkenine göre puan ortalamalarının farklılaştığı ifade edilmiştir. Buna karşın Bal (2011), Yılmaz (2011), Çevik (2011), Tavlı (2009) tarafından yapılan araştırmalarda yaş gruplarının problem çözme becerileri üzerinde istatistiksel anlamda farklılaşmaya sebep olmadığını belirtmişlerdir.

Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin örgütsel bağlılık düzeylerinin yaş gruplarına göre normatif bağlılık puan ortalamalarının 36-40 yaş grubunda olan öğretmenlerin 26-30 yaş grubunda olan öğretmenlere göre yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin deneyimlerinin artması, çalıştıkları kuruma olan aidiyet duygusu pozitif yönde etkilediği düşünülmektedir. Bu bulgu ile paralel olarak Gören ve Yengin Sarpkaya (2014), Argon ve Kösterelioğlu (2008), Durna ve Eren (2005), Suliman ve Iles (2000) tarafından yapılan araştırmalarda da örgütsel bağlılık düzeylerinin yaş gruplarına göre puan ortalamalarının farklılaştığı ifade edilmiştir. Buna karşın Pelit, Boylu ve Güçer (2007), Çakır (2007) tarafından yapılan araştırmalarda duygusal, devam ve normatif bağlılıklarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Kurşunoğlu, Bakay ve Tanrıoğen (2010) tarafından yapılan araştırmada yaş değişkenine göre öğretmenlerin devam ve normatif bağlılıklarında anlamlı bir farklılık bulunmazken, duygusal bağlılıklarında anlamlı bir farklılık çıkmıştır. Meyer ve Allen (1984) de yaş ve duygusal bağlılık arasında pozitif bir ilişki bulurken, yaş ile devam bağlılığı arasında bir ilişki bulamamışlardır.

Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerin meslekteki hizmet yıllarına göre aceleci yaklaşım puan ortalamalarının 1-5 yıl arasında olan öğretmenlerin 6-10 yıl ve 11-15 yıl arasında olan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca 1-5 yıl arasında mesleki hizmet yılı olan öğretmenlerin düşünen yaklaşım puan ortalamalarının 16-20 yıl arasında olan öğretmenlere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 1-5 yıl arasında mesleki hizmet yılı olan öğretmenlerin 6-10 yıl arasında olan öğretmenlere göre kaçınan yaklaşım puan ortalamasının yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgular ile paralel olarak Bağçeci ve Kinay (2013), Demirtaş ve Dönmez (2008), Pehlivan ve Konukman (2004) tarafından yapılan araştırmalarda da problem çözme becerilerinin mesleki hizmet yılı değişkenine göre puan ortalamalarının farklılaştığı ifade edilmiştir. Buna karşın Diker Coşkun ve Öztuna Kaplan (2013), Bal (2011), Serin (2006), Bozkurt, Serin ve Emran (2004) tarafından yapılan araştırmalarda öğretmenlerin meslekteki hizmet yıllarına göre problem çözme becerileri üzerinde istatistiksel anlamda farklılaşmaya sebep olmadığını belirtmişlerdir.

Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin karar verme stillerinin meslekteki hizmet yıllarına göre dikkatli karar verme puan ortalamalarının 1-5 yıl arasında olan öğretmenlerin 6-10 yıl ve 11-15 yıl arasında olan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgular ile paralel olarak Tekin (2018), Ölçüm ve Titrek (2015) tarafından yapılan araştırmalarda da karar verme stillerinin mesleki hizmet yılı değişkenine göre puan ortalamalarının farklılaştığı ifade edilmiştir. Buna karşın Tükel (2020), Atılğan (2018), Kırgil (2015), Aktaş (2014) tarafından yapılan araştırmalarda öğretmenlerin meslekteki hizmet yıllarına göre karar verme stillerinin üzerinde istatistiksel anlamda farklılaşmaya sebep olmadığını belirtmişlerdir.

Araştırmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerinin, karar verme stillerinin ve örgütsel bağlılık düzeylerinin; cinsiyet, yaş ve meslekteki hizmet yılı değişkenlerine göre puan ortalamalarının istatistiksel anlamda farklılaştığı görülmektedir. Araştırma verileri literatür ile birlikte incelendiğinde öğretmenlerin problem çözme becerilerini, karar verme stillerini ve örgütsel bağlılık düzeylerini birlikte inceleyen çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Sonuç olarak; araştırmadan elde edilen bulguların ileride yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yayın Etiği: Bu çalışmanın hazırlanma ve yazım sürecinde “*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*” kapsamında bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Yazarların tamamı araştırmanın tasarım, verilerin toplanması, analiz ve yazım süreçlerine ortak katkıda bulunmuştur.

KAYNAKLAR

- Akan, D. & Kılıç, M. E. (2019). Öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri ile okul etkililiği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 23 (80),123 136. doi: 10.17753/ekev1266.
- Akıncı-Vural, B. & Coşkun, G. (2006). Yeni teknoloji ve halkla ilişkiler: Halkla ilişkiler alanında internet kullanımı üzerine bir araştırma. II. *Ulusal Halkla İlişkiler Sempozyumu, 21.Yüzyılda Halkla İlişkilerde Yeni Yönelimler, Sorunlar ve Çözümler*. 27-28 Nisan 2006, Kocaeli, s.179-194.
- Akpınar, Ş. (2014). *Öğretmen adaylarının problem çözme ve sosyal becerilerinin incelenmesi*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kahramanmaraş.
- Aktaş, S. (2014). *Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı yöneticilerinin karar verme stillerinin karşılaştırılması*. Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Kütahya.
- Allen, N. J. & Meyer, J. P. (1990). The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization. *Journal of Occupational Psychology*, 63, 1-18.
- Angle, H. L. & Perry, J. L. (1981). An empirical assesment of organizational commitment and organizational effectiveness. *Administrative Science Quarterly*, 26 (1), 1-14.
- Argon, T. & Kösterelioğlu, M.A. (2008). Beden eğitimi öğretmen adaylarının üniversite yaşam kalitesine ilişkin görüşleri. *10th International Sport Sciences Congress Proceedings-I, October 23-25*. Bolu-Türkiye, 119-121.
- Aslan, O. & Uluçınar Sağır, Ş. (2012). Fen ve teknoloji öğretmen adaylarının problem çözme becerileri, *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 9 (2), 82-94.
- Atılğan, D. (2018). Beden eğitimi öğretmenleri ve antrenörlerin özgüven düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(4), 8-22.
- Avşaroğlu, S. (2007). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Aycan, A., Görün, L., & Tabuk, E. (2012). Beden eğitimi öğretmenlerinin örgütsel bağlılıkları ve örgütsel vatandaşlık davranışlarının incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(1), 29-41.
- Bağçeci, B. & Kinay, İ. (2013). Öğretmenlerin problem çözme becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 335-347.
- Bal, M. (2011). *Okul öncesi öğretmenlerinin problem çözme becerileri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Balcı, A. (2003). Örgütsel sosyalleşme kuram strateji ve taktikler. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Baysal, A. C. & Paksoy, M. (1999). Mesleğe ve örgüte bağlılığın çok yönlü incelenmesinde Meyer-Allen modeli. *İstanbul Üniversitesi.İşletme Fakültesi Dergisi*, 28(1), 7-15.
- Benkhoff, B. (1997). Disentangling organizational commitment. *Personnel Review*, 26(1/2), 114 131.

Ayan, V. & Demircan, Y. (2022). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerinin, karar verme stillerinin ve örgütsel bağlılık düzeylerinin incelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 11-29

Bozkurt, N., Serin, O. & Emran, B. (2004). *İlköğretim birinci kademe öğretmenlerinin problem çözme becerileri, iletişim becerileri ve denetim odağı düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü.

Ceylan, R., Bıçakçı, M.Y., Aral, N. & Gürsoy, F. (2012). Okul öncesi eğitim kurumunda çalışan öğretmenlerin problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (1), 85-98.

Cranny, C. J., Smith, P. C. & Stone, E. F. (1992). *Job satisfaction: How people feel about their jobs and how It affects their performance*. New York: Lexington.

Çakır, A. (2007). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri ve okul kültürü algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çakmak, M. & Ercan, L. (2018). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (13), 29-43.

Çınar, O., Hatunoğlu, A. & Hatunoğlu, Y. (2009). Öğretmenlerin problem çözme becerileri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 215-226.

Deniz, M. E. (2004). Investigation of the relation between decision making self-esteem, decision making style and problem solving skills of university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 15 (13), 23-35.

Demirtaş, H. & Dönmez, B (2008). Ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin problem çözme becerilerine ilişkin algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 177-198.

Diker Coşkun, Y. & Öztuna Kaplan, A. (2013). Öğretmenlerin problem çözme yeterlik algıları ve yeni yaklaşımları uygulamada yaşadıkları problemler. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22), 59-75.

Doğan, S. & Sevgin, A. (2017). Liselerde çalışan öğretmenlerde örgütsel bağlılık ile örgütsel sessizlik arasındaki ilişkinin saptanması. *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3(1), 161-206.

Durna, U. & Eren, V. (2005). Üç bağlılık unsuru ekseninde örgütsel bağlılık. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6(2) , 210-219 .

Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar stratejileri ile ana baba tutumları arasındaki ilişki*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Genç, S. Z. & Kalafat, T. (2007). Öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 10-22.

Gençel, I.E. (2015). Learning styles and problem-solving skills of Turkish prospective teachers. *International Journal of Progressive Education*, 11 (2), 39-56.

George, D. & Mallery, P. (2016). *IBM SPSS statistics 23 step by step: A simple guide and reference. (14. ed.)* New York: Routledge.

Gören, T. & Yengin Sarpkaya, P. (2015). İlköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri (Ayдын ili örneği). *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 40 (40), 69-87.

Ayan, V. & Demircan, Y. (2022). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerinin, karar verme stillerinin ve örgütsel bağlılık düzeylerinin incelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 11-29

Güçray, S. (1998). Bazı kişisel değişkenler, algılanan sosyal destek ve atılğanlığın karar verme stilleri ile ilişkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (9), 7-16.

Heppner, P.P. & Peterson, C.H. (1982). The development and implications of a personal problem-solving inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 29, 66- 75.

Hmelo-Silver, C.E. (2004). Problem-based learning: what and how do students learn? *Educational Psychology Review*, 16 (3), 235-266.

İnce, G. ve Şen, C. (2006). Adana ilinde deplasmanlı ligde basketbol oynayan sporcuların problem çözme becerilerinin belirlenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 5-10.

İşmen, A. E. (2001). Duygusal zeka ve problem çözme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13, 111-124.

Kaşık, D. Z. (2009). *Ergenlerde karar verme stilleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin sosyal yetkinlik beklentisi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

Karabulut, E. O. & Pular, A. (2011). Gençlik merkezlerine üye gençlerin temsilcilerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 97-110.

Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye Yayınevi.

Karplus, R. (1977). Science teaching and the development of reasoning. *Journal of Research in Science Teaching*, 14 (2), 169-175. DOI: 10.1002/tea.3660140212.

Kırgil, F. (2015). *Beden eğitimi öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerinin karar verme ve atılğanlık düzeylerinin bazı değişkenlikler açısından incelenmesi*. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Korkut, F. (2004). Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma (School base preventive counselling and guidance). Ankara: Anı Yayıncılık.

Köse, E., Çelik Ercoşkun, N. & Balcı, A. (2016). Okul öncesi ve sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (40), 153-170.

Kurşunoğlu, A., Bakay, E. & Tanrıoğen, A. (2010). İlköğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel bağlılık düzeyleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 101-115.

Kuzgun, Y. (1992). Karar stratejileri ölçeği: Geliştirilmesi ve standardizasyonu. VII. *Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği. s, 161-170.

Lok, P. & Crawford, J. (1999). The relationship between commitment and organizational culture, subculture, leadership style and job satisfaction in organizational change and development. *Leadership & Organization Development Journal*, 20 (7), 365-373.

Man, L., Burnett, P., Radford, M. & Ford, S. (1997). The Melbourne Decision Making Questionnaire: An Instrument for Measuring Patterns for Coping. With Decisional Conflict. *Journal of Behavioral Decision Making*, 10, 1-19.

Ayan, V. & Demircan, Y. (2022). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerinin, karar verme stillerinin ve örgütsel bağlılık düzeylerinin incelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 11-29

Mathieu, J. E. & Zajac, D. M. (1990). A review and meta-analysis of the antecedents, correlates, and consequences of organizational commitment. *Psychological Bulletin*, 108 (2), 171-194.

Meyer, J.P. & Allen, N.J. (1984). Testing the “side-bet theory” of organizational commitment: some methodological considerations. *Journal of Applied Psychology*, 69 (3), 372–378.

Meyer, J.P. & Allen, N.J. (1997). *Commitment in the workplace: Theory, research, and application*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Mowday, R. T., Porter, L. W. & Steers, R. M. (1982). *Employee-Organization Linkages: The Psychology of Commitment, Absenteeism and Turnovers*. New York: Academic Press.

Niehoff, R.L. (1997). *Job satisfaction, organizational commitment and individual and organizational mission values congruence: investigating the relationships*. Catholic Educational Association, Minneapolis, April, 1-4.

Otacıoğlu S. G. (2008). Müzik eğitimi bölümü öğrencilerinin problem çözme, özgüven düzeyleri ile çalgı başarılarının karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 143-154.

Ölçüm, D., & Titrek, O. (2015). The effect of school administrators’ decision-making styles on teacher job satisfaction. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 197, 1936-1946.

Pehlivan, Z. & Konukman, F. (2004). Beden eğitimi öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerinin problem çözme becerisi açısından karşılaştırılması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, II (2), 55-60.

Pelit, E., Boylu, Y. & Güçer, E. (2007). Gazi üniversitesi ticaret ve turizm eğitim fakültesi akademisyenlerinin örgütsel bağlılık düzeyleri üzerine bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 86-114.

Phillips, S. D., Paziienza, N. J. & Ferrin, H. H. (1984). Decision-making styles and problem-solving appraisal. *Journal of Counseling Psychology*, 31 (4), 497-502.

Pomerol, J.C. (2009). Human decision: Recognition plus reasoning. In D., Bouyssou, D., Dubois, M. Pirlot, & H. Prade (Eds.), *Decision making process: Concepts and methods* (pp. 157-197). NJ: John Wiley & Sons, Inc.

Radford, M., Leon, H. B. M., Ohta, Y. & Nakane, Y. (1991). Differences between Australian and Japanese students in reported use of decision processes. *International Journal of Psychology*, 26 (1), 35-52.

Rosenholtz, S. J. (1989). *Teacher’s Workplace*. New York: Longman.

Saracaloğlu, A.S., Serin, O. & Bozkurt, N. (2002). Dokuz Eylül üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü öğrencilerinin problem çözme becerileri ile başarıları arasındaki ilişki. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16, 149-162.

Salami, S. O. (2008). Demographic and psychological factors predicting organizational commitment among industrial workers. *Anthropologist*, 10 (1), 31-38.

Sarı, E. (2007). Türk üniversite öğrencilerinin aceleci, araştırmacı ve genel kararsızlık biçimlerinin kendilik saygısı üzerindeki etkileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (2) 897-926.

Ayan, V. & Demircan, Y. (2022). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerinin, karar verme stillerinin ve örgütsel bağlılık düzeylerinin incelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 11-29

Savaşır, I. & Şahin, N. H. (1997). *Bilişsel ve davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Schunk, D.H. (2004). *Learning theories: an educational perspective*. New York, NY.: Macmillan Publishing Co, Inc.

Scott, S.G. & Bruce, R.A. (1995). Decision-Making style: The development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, 55(5), 818-831.

Selçuk, G. S., Çalışkan, S. & Erol, M. (2006). Problem çözme stratejilerinin kullanımı ve fizik başansı. 2005 *Dünya Fizik Yılı- Türk Fizik Derneği Uluslar arası 23. Fizik Kongresi*. Muğla, Türkiye.

Serin, O. (2006). Sınıf öğretmenlerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 142 (31), 80-88.

Shewchuck R.M., Johnson M.O. & Elliot T.R. (2000). Self-appraised social problem solving abilities, emotional reactions and actual problem solving performance. *Behavior Research and Therapy*, 38(7), 727-740.

Suliman, A. & Iles, P. (2000). Is continuance commitment beneficial to organizations? Commitment-performance relationship: A New look. *Journal of Managerial Psychology*, 15(5), 407-426.

Swales, S. (2002). Organizational commitment: A Critique of the construct and measures. *International Journal of Management Reviews*, 4(2), 155-178.

Şahin, N., Şahin, N. H. & Heppner, P. P. (1993). Psychometric properties of the problem solving inventory in a group of Turkish University students. *Cognitive Therapy and Research*.

Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. & Ullman, J. B. (2013). *Using multivariate statistics* (Vol. 5). Boston, MA.: Pearson.

Tatar A., Atsızelti Ş., Çavuşoğlu, F. & Dindar, F. (2017). Karar verme stillerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin belirlenmesine etkisinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (48), 191-205.

Tatlıhoğlu, K. & Deniz, M. E. (2011). Farklı öz-anlayış düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı, karar verme stilleri ve kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (1), 19-41.

Tavlı, O. (2009). *Lise öğretmenlerinin problem çözme becerileri ile tükenmişlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İstanbul Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Tekin, Y.F. (2018). *Okul müdürlerinin karar verme stilleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişki: Karma bir uygulama* (Aydın ili örneği). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.

Temel, V. ve Ayan, V. (2015). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerileri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17 (29), 70-76.

Testa, M.R. (2001). Organizational commitment, job satisfaction, and effort in the service environment. *The Journal of Psychology*, 135 (2), 226-236.

Tükel Y. (2020). Antrenörlerin karar vermede öz-saygı ve karar verme stilleri. *SPORTIVE*, 4 (1),43-56.

Vatansever Bayrakar, H. & Uygur, M. (2021). Öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerilerinin incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 25 (88), 199-224.

Ayan, V. & Demircan, Y. (2022). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin problem çözme becerilerinin, karar verme stillerinin ve örgütsel bağlılık düzeylerinin incelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 11-29

Von Glasersfeld, E. (1991). Questions and answers about radical constructivism. *Scope, Sequence, and Coordination of Secondary School Science*. Vol. II: Relevant Research. 151- Washington, D.C.: The National Science Teachers Association.

Wasti, S. A. (2000). Meyer ve Allen'in üç boyutlu örgütsel bağlılık ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik analizi. *VIII Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirisi*, Nevşehir.

Williams, L.J. & Hazer, J.T. (1986). Antecedents and consequences of satisfaction and commitment turnover models: a reanalysis using latent variable structural equation methods. *Journal of Applied Psychology*, 71, 219-231.

Yalçın, A. & İplik, F.N. (2007). A grubu seyahat acentalarında çalışanların örgütsel bağlılıklarını etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Adana ili örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 483-500.

Yıldırım, A. & Şimşek H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yılmaz, N. (2011). *Okul öncesi öğretmenlerinin iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve empatik eğilim düzeyleri*. Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Muğla.

Zembat, R., Tunçeli, H.İ., & Yavuz, E.A. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim fakültesi Dergisi*, 18 (3), 24-43.

Bu eser **Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.

Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arayışının Akış Durumuna Etkisi: Cinsiyetin Düzenleyici Rolü

Özge YAVAŞ TEZ^{1*}, Melike ESENTAŞ DEVECİ¹

¹Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Manisa

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 09.05.2022

Kabul Tarihi: 30.06.2022

DOI:10.30769/usbd.1114296

Online Yayın Tarihi: 30.06.2022

Öz

Psikolojiyi temel alan çeşitli model ve kuramlar geliştirilmiştir. Bu modeller içerisinde yer alan Akış Kuramı birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir. Bu kapsamda araştırmada, kayak ve snowboardçularda heyecan arayışının akış durumu üzerindeki etkisinde cinsiyetin düzenleyici rolü incelenmiştir. Araştırma, Türkiye’de kış turizmi bölgelerinde kayak ve snowboard yapan 622 katılımcı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği (KSİHAÖ) ile Sürekli Etkinlik Tecrübe Ölçeği-2 (SETÖ-2) kullanılmıştır. Analiz sonucunda KSİHAÖ (yenilik) ile SETÖ-2 arasında nedensel ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Düzenleyici etki analizi sonucunda KSİHAÖ (yenilik) ile SETÖ-2 ilişkisinde kadınlar ve erkekler açısından anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak KSİHAÖ (yenilik) ile SETÖ-2 arasında nedensel ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre kadınların erkeklere göre kayak ve snowboarda ilişkin heyecan arayışlarının akış durumu üzerindeki etkisinin daha yüksek olması kadınları deneyim sırasında daha yoğun akış durumuna geçirmektedir.

Anahtar kelimeler: Kayak, snowboard, heyecan arayışı, akış

The Effect of Sensation Seeking on Flow State in Ski and Snowboard: Moderator Role of Gender

Abstract

Various models and theories based on psychology have been developed. Flow Theory, which is among these models, has been studied by many researchers. In this context, the moderating role of gender in the effect of sensation-seeking on the flow of skiers and snowboarders was investigated. The research was carried out on 622 participants who ski and snowboard in winter tourism regions in Turkey. The Contextual Sensation Seeking Questionnaire for Skiing and Snowboarding-CSSQ-S and The Dispositional Flow Scale Sort Form (DFS-2) measurement tools were used in the research. As a result of the analysis, it was determined that there is a causal relationship between CSSQ-S (Novelty) and DFS-2. As a result of the regulatory impact analysis, it was determined that there were significant differences in terms of women and men in the relationship between CSSQ-S (Novelty) and DFS-2. As a result, it was determined that there is a causal relationship between CSSQ-S (Novelty) and DFS-2. According to this result, the effect of women's pursuit of excitement about skiing and snowboarding on the flow state is higher than that of men, which puts women in a more intense flow state during the experience.

Keywords: Ski, snowboard, sensation seeking, flow state

* Sorumlu Yazar: Özge YAVAŞ TEZ, E-posta: ozgeyavas@hotmail.com.tr

GİRİŞ

Macera sporlarına katılım geleneksel sporlara katılıma göre son 20 yıllık süreçte önemli ölçüde artış göstermiştir (Pain ve Pain, 2005). Ciddi yaralanma ve ölüme neden olabilecek bu tür etkinlikler (Willig, 2008) hava, kara ve su sporları olarak gruplandırılmaktadır (Tomlinson ve Leigh, 2004). Puchan (2004) macera sporlarını kısa süreli etkileri olan ancak zamanla iz bırakan aktiviteler olarak tanımlamıştır.

Macera sporları, yüksek riskli sporlar ve ekstrem sporların her birisinin doğasında ciddi yaralanma veya ölüm riski bulunmaktadır. Bazı katılımcıların risklerin farkında olmalarına rağmen bu tür sporlara ilgi duymakta; bazıları ise bu tür riskli faaliyetlerden çekiniyor gibi görünmektedir (Zuckerman, 2007). Dünyanın en popüler iki kış sporu arasında yer alan kayak ve snowboard bu tür sporlara örnek olarak verilebilir (Cusimano ve Kwok, 2010; Russel, Christie ve Hagel, 2010).

Yokuş aşağı kış sporları çok popülerdir ve dünya çapında birkaç yüz milyon insan tarafından sevilmektedir. Birbiriyle ilişkili olmasına karşın birbirinden farklı olan alp disiplini, snowboard ve kayak olmak üzere bu üç kış sporu branşı için katılımcılar kayak pistleri kullanılmakta ve her geçen gün ilgi artmaktadır (Kopp, Wolf, Ruedl ve Burtscher, 2016). Tüm bu sporların yaralanma riski düşük görünse de, risk altındaki büyük nüfus nedeniyle yıllık toplam yaralanma sayısı yüksek kalmaktadır (Castanier, Le Scanff ve Woodman, 2010). Dik yokuşlardan kayak ve snowboarda ilişkin raporlara göre %28'lik bir yaralanma profili oluşmakta ve bu yaralanmalar günlük 1000 katılımcıdan 2 ile 4 kişiyi içermektedir (Warda ve Yanchar, 2012). Doğal bir faktör olarak ciddi yaralanma veya ölüm olasılığı, çeşitli çalışmalarda yokuş aşağı kış sporları “yüksek riskli spor” sınıflandırmasına yol açmıştır (Castanier vd., 2010; Warda ve Yanchar, 2012).

Doğası gereği tehlikeli sporlarla uğraşan insanlar, heyecan arama gibi belirli kişilik özellikleri de dahil olmak üzere ortak özellikleri paylaşırlar (Thomson, Morton, Carls ve Rupert, 2012). Yaralanmaların ve kazaların anlaşılmasında önemli bir araştırma alanı risk alma davranışdır ve birçok katılımcı ilgili riskleri mümkün olduğunca en aza indirse de diğerleri sporda kasıtlı olarak risk alma davranışlarına giriyor gibi görünmektedir (Kopp vd.,2016). Bu anlamda kişilik, çeşitli risk alma davranışlarının önemli bir yordayıcısıdır ve heyecan arayışı bu alanda en çok çalışılan faktörlerden birisidir (Eysenck, Nias ve Cox, 1982; Zuckerman, 2007). Burada bir tür kişilik özelliği olarak bahsedilen heyecan arayışı, katılımcıların neden yüksek risk alma eğiliminde olduklarını açıklayan bir bakış açısıdır. Bu noktada heyecan arayışı yeni ve heyecan verici deneyimler arama ve bu deneyimler uğruna risk alma arzusunu içerir (Thomson vd., 2012).

Zuckerman (1994) heyecan arayışını değişik, yeni, karmaşık veya yoğun heyecan ve deneyimlerin aranması ve bu yolla yaşanacak deneyim uğruna alınan risk alma arzusu olarak tanımlamıştır. Heyecan arayanlar, genellikle bir deneyimle ilişkili riski hafife alırlar veya ödüle o kadar yüksek bir değer verirler ki, riski kabul etmeye isteklidirler.

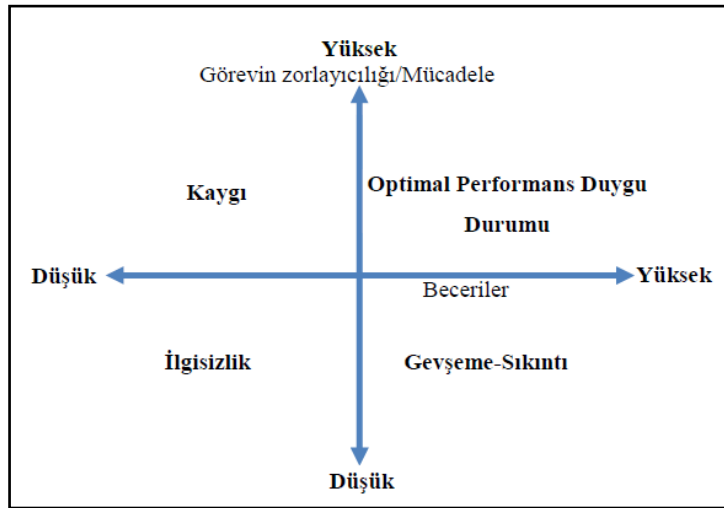
Heyecan arayışının düşük riskli spor yapanlara ve sporcu olmayanlara kıyasla yüksek risk grubunda daha yüksek olduğu rapor edilmiştir ve heyecan aramanın yönlerinin, yokuş aşağı

sporların heyecanı ve riskleri göz önüne alındığında risk almayla ilişkili olması muhtemel görünmektedir (Gomà-Freixanet vd., 2012). Ruedl, Abart, Ledochowski, Burtscher ve Kopp (2012) kayakçılar ve snowboardcularda risk alma davranışının heyecan arama davranışı ile ilişkili olduğunu bildirirken; benzer çalışmalarda da (Thomson vd., 2013; Thomson ve diğ., 2014; Zuckerman, 2007) heyecan arayışının kayakçılarda ve snowboardcularda risk davranışının altında yatan bir faktör olarak tartışılabileceği bildirilmiştir. Alp disiplini, kayak ve snowboardcular arasında heyecan arayışındaki gözlemlenen farklılıklar, bu üç grup arasında rapor edilen çatışmalarla ilişkili olabileceği bildirilmiştir (Vaske vd., 2004). Daha önceki çalışmalarda olduğu gibi (Ruedl vd., 2010; Ruedl vd., 2012), daha yüksek beceri düzeylerine sahip erkeklerin yanı sıra daha fazla kaza deneyimine sahip erkeklerde risk alma arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulunduğu ve risk alma ve heyecan arayışının, kısıtlama ve can sıkıntısı duyarlılığı ile ilişkili olduğu bildirilmiştir (Kopp vd., 2016).

Bilgi sahibi olmayan bir kişinin herhangi bir güvenlik tedbiri almadan tırmanış yapması, uyuşturucu kullanmaktan veya kumar oynamaktan daha fazla hayatını umursamadığı anlamına gelebilir. Çoğu zaman, bu tür aktiviteleri gerçekleştirilmeyen (bilgi sahibi olmayan) kişilerin fark etmediği şey, tırmanıcının aktiviteyi gerçekleştirecek yeterli bilgi ve deneyime sahip olduğu hatta tırmanış rotasını belki defalarca tırmandığı (güvenlik tedbiri olarak), tırmanışa ilişkin her hareketi ezberlediği gerçeğinin göz ardı edilmesidir. Her ne kadar bu gerçek olsa da, herhangi bir güvenlik tedbiri almadan tırmanış yapmanın doğasında risk vardır. Öyleyse katılımcılar böyle bir riski neden alır? Macera sporlarına katılım gösteren birçok kişi etkinliklerdeki risk faktörünün etkinliğin temel amacı olmadığını belirtirken; etkinliğe katılımın doğasında kendinle olma, doğal dünya ile ilişki, can sıkıntısından kaçma, meydan okuma ve heyecan arama gibi katılım motivasyonları olduğunu bildirirler (Hallin ve Mykletun, 2006; Brymer ve Oades, 2009; Kerr ve Mackenzie, 2012; Priest ve Gass, 2017).

Heyecan arayışının sadece risk almakla ilgili olmadığı aynı zamanda deneyimde yoğunluk arama kalitesiyle de ilişkili olduğu bildirilmiştir (Galloway ve Lopez, 1999; Pizam, Reichel ve Uriely, 2002). Akış deneyiminin etkili bir unsuru olan risk algısının macera sporlarına katılan bireyler tarafından risklerin pozitif olarak değerlendirilmesi onları deneyim sırasında akış durumunu yakalama şansını arttıracaktır (Martin ve Priest, 1986; Priest ve Bunting, 1993).

Bu noktada literatürde akış durumu, flow state olarak da bilinen optimal performans duygu durumu kavramı ilk olarak Csikszentmihalyi tarafından “Beyond Boredom and Anxiety” kitabında kaleme alınan ve bireylerin etkinliklere katılım nedenlerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır ve bir aktivitede algılanan zorluklar ve beceriler arasında oluşan denge sonucunda ortaya çıkan en uygun psikolojik durum olarak tanımlanmıştır (Csikszentmihalyi, 1975). Jackson, Thomas, Marsh ve Smethurst (2001) akışı, bir aktivite içerisindeyken odaklanılmış bir konsantrasyon durumuyla birlikte mutlak bir şekilde aktiviteyi hissetme olarak ifade ederken (Jackson vd., 2001); Moneta (2004) akışı, gerçekleştirilecek aktivitenin mücadele içermesi ve bireyin bu mücadele ve zorlukların altından kalkabilecek düzeyde beceriye sahip olduğunu kendinde hissetmesi ile karakterize edilen ve bunun sonucunda da oluşan tatmin olarak tanımlanmıştır (Moneta, 2004). Optimal performans duygu durumunun ne olduğunu açıklamak amacıyla Csikszentmihalyi bir model önermiştir. Önerilen model şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Optimal Performans Duygu Durumu (Jackson ve Eklund, 2004)

Oluşturulan model incelendiğinde dört ayrı durumun karşımıza çıktığı görülmektedir. Birey birinci durumda görevin zorluğu ile becerilerinin eşleştiği yani yüksek düzeyde zorluk ve mücadele ile yüksek düzeyde becerilerin ön planda olduğu bir durum içerisinde. Bu durum bireyin optimal performans duygu durumuna ulaşmasını akış durumuna geçmesini sağlar. Birey ikinci durumda görevin zorluğunun düşük olduğu ancak bireyin becerilerinin yüksek düzeyde olduğu ters bir durum içerisinde. Bu durum bireyin akış durumuna geçmesini engellediği gibi bireyin can sıkıntısı yaşamasına neden olur. Üçüncü durumda görevin zorluğu ile becerilerin eşleştiği ancak bu sefer ilk durumun tam tersi düşük düzeyde bir eşleşmeden söz edilmektedir. Bu durumda birey etkinliğe ilişkin ilgisizlik yaşar. Son durumda görevin zorluğunun yüksek düzeyde olduğu ancak bireyin becerilerin görevin zorluğunun üstesinden gelebilecek yeterlilikte olmadığı düşük düzeyde beceriler söz konusudur. Bu durumda birey etkinliğe ilişkin zorlukları aşamayacağı ve mücadele edemeyeceği hissi ile kaygı yaşar (Csikszentmihalyi, 1990a). Optimal performans duygu durumuna ilişkin model değerlendirildiğinde bireyin etkinlik içerisinde akış durumuna geçebilmesi için yüksek düzeyde mücadele ve zor görevler ile bireyin beceri düzeyinin yüksek düzeyde olduğu birinci durumun yaşanması beklenir. Bu durumda olan bir bireyde akış durumu oluştuğunda etkinlik süresi boyunca o ana odaklandığı için birey zamanın nasıl geçtiğini algılayamaması o an içinde kalması bireyin içsel haz yaşamasına yol açar (Csikszentmihalyi, 1990b).

Psikolojiyi temel alan çeşitli model, kuramlar ve ölçüm araçları geliştirilmiştir. Literatür incelendiğinde heyecan arayışı için çeşitli ölçüm araçları bulunmaktadır (Zuckerman, 1994; Whiteside ve Lynam, 2001; Zuckerman vd., 1993). Heyecan arayışı bir dizi özelleşmiş toplulukta (örneğin, alkolikler, sporcular, kumarbazlar) ölçülmüştür. Ancak çalışmalarda kullanılan ölçüm araçları alana özgü değil genel popülasyona özgü ölçüm araçlarıdır. Bu araçların macera sporları, yüksek riskli sporlar ve ekstrem sporlar gibi davranışsal eğilimlerin araştırılması için kullanımındaki önemli bir sınırlama alana özgü heyecan arama değil genel bir heyecan arayışının ölçülmesi ve ölçüm aracında yer alan her bir ifadenin gerçek heyecan arayışı davranışının aksine varsayımsal olarak oluşturulmasıdır. Bu tür durumların, bir kişinin yapmak istediğini iddia ettiği şey ile gerçek davranışları arasında bir uyumsuzlukla

sonuçlanabilir. Ek olarak varsayımlar ve gerçek davranışlar arasındaki bu uyum eksikliği, heyecan arama ve diğer psikolojik faktörler arasındaki korelasyonları ölçen çalışmalarda heyecan aramayı karakterize etmeyi de zorlaştırır. Bu bakımdan bir spor popülasyonunda, alana özgü bir heyecan arayışı ölçümü, özellikle riskli spor davranışıyla ilişkili psikolojik süreçleri tanımlamaya yardımcı olabilecektir (Thomson vd., 2012).

Bu doğrultuda çalışmada psikolojiyi temel alan modeller arasında yer alan Csikszentmihalyi tarafından oluşturulan optimal performans duygu durumundan yola çıkarak kayak ve snowboardçularda alana özgü heyecan arayışının akış durumu üzerindeki etkisinde cinsiyetin düzenleyici rolü olup olmadığı incelenmiştir.

YÖNTEM

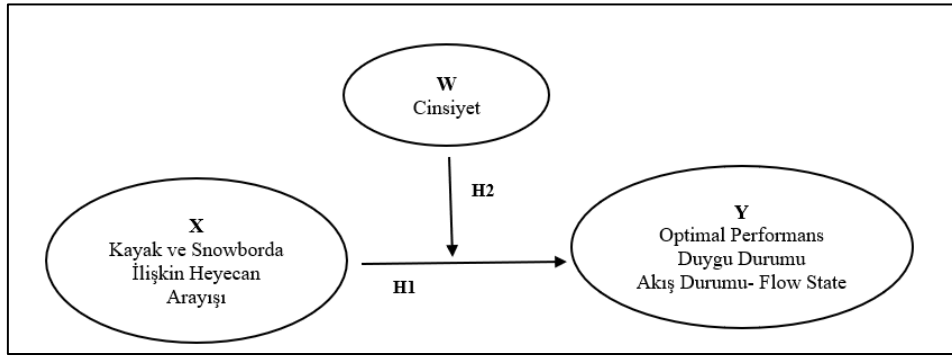
Araştırma Modeli

İnsanların tam katılımı hareket ettiklerinde hissettikleri bütünsel bir deneyim olarak tanımlanan akış durumu macera sporlarının da odak noktası haline gelmiştir (Csikszentmihalyi, 1975; Jackson ve Csikszentmihalyi, 1999). Macera sporlarına katılanlar deneyimin getirmiş olduğu zorluklar ve risklere rağmen deneyimi yaşayarak gerçek dünyadan kopmak isterler (Swarbrooke ve diğerleri, 2012). Bireyde deneyim sırasında akış durumunun ortaya çıkması için riskli faaliyetlere toleransı temsil eden heyecan arayışı, akış deneyiminin dördüncü öncülü olarak kabul edilir. Bu noktada araştırma modeli çerçevesinde kurulan hipotezler aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

H1: Kayak ve snowboardçularda heyecan arayışı akış durumunu anlamlı ve pozitif olarak etkiler.

H2: Kayak ve snowboardçularda heyecan arayışının akış durumuna etkisi cinsiyete bağlıdır.

Araştırmada yer alan kayak ve snowboardçularda heyecan arayışı ve akış durumu arasındaki etkileşimde literatürden destek alınarak teorik model oluşturulmuştur. Oluşturulan modelde “kayak ve snowboardçularda heyecan arayışı” değişkeninin “akış durumu” üzerinde etkisi olduğu ve cinsiyet değişkeninin de her iki değişken üzerinde etkileşiminde düzenleyici rol üstlendiği düşünülmektedir. Araştırmaya ilişkin oluşturulan kavramsal model Şekil 2’de gösterilmiştir. Araştırmaya ilişkin kurulan modelde düzenleyici değişken (W) cinsiyet, tahmin değişkeni (X) kayak ve snowboarda ilişkin heyecan arayışı, sonuç değişkeni (Y) optimal performans duygu durumu (akış durumu- flow state) olarak alınmıştır.

Şekil 2. Araştırma Modeli

Araştırma Grubu

Araştırma, Türkiye’de kış turizmi bölgelerinde kayak ve snowboard yapan yaşları 18 ile 60 arasında değişen, 167 kadın ($Ort_{yaş}=24,34\pm 5,723$) ve 455 erkek ($Ort_{yaş}=27,52\pm 7,838$) olmak üzere toplam 622 macera sporu katılımcısı ($Ort_{yaş}=26,67\pm 7,461$) oluşturmuştur. Katılımcılara, olasılıklı örnekleme tekniklerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği (KSİHAÖ): Thomson (2013) kayak ve snowboardçularda heyecan arayışı ve risk almayı ölçebilecek bir ölçüm aracının olmadığı bu nedenle katılımcılara ilişkin risk ve heyecan düzeylerinin net biçimde ifade edilmediğine ilişkin güçlüklerden bahsetmiştir. Bu gerekçeyle kış sporlarında heyecan arayışını ölçmek amacıyla alana özgü “The Contextual Sensation Seeking Questionnaire for Skiing and Snowboarding-CSSQ-S” geliştirmiştir. Ölçeğin Türk kültüründe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Dinç ve Demircan (2019) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek 9 madde ve yenilik arayışı ve risk arayışı olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin derecelendirmesi 5’li Likert tipi olup 1 (kesinlikle katılmıyorum) ve 5 (kesinlikle katılıyorum) şeklinde puanlandırılmıştır.

Sürekli Etkinlik Tecrübe Ölçeği-2 (SETÖ-2): Jackson ve Eklund (2004) tarafından geliştirilen ölçeğin Aşçı, Çağlar, Eklund, Altıntaş ve Jackson (2007) tarafından Türk kültüründe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Sürekli Etkinlik Tecrübe Ölçeği-2 (SETÖ-2) etkinlik sırasında genel olarak yaşanan duygular ve edinilen düşünceler ile ilgilidir. Ölçek tek alt boyutlu bir yapıda olup 9 maddeden oluşan 5’li Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin derecelendirmesi “hiçbir zaman (1).....her zaman (5)” olacak şeklindedir.

Verileri Toplanması

Araştırma için hazırlanan anket formları kış sporları ile ilgisi olan tüm paydaşlara, üniversitelerde çalışan akademisyen ve öğrencilere gönderilmiş ve anketlerin uygulama aşamasında destekte bulunmaları istenmiştir. Ayrıca anket formlarının çevirim içi uygulama formu da düzenlenerek ilgili link Türkiye’de yer alan çeşitli sosyal medya platformlarında paylaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSSv28 ve AMOS v23 olmak üzere iki yazılım kullanılmıştır. SEM analizi yapılmadan önce çok değişkenli normallığın sağlanması önemlidir (Byrne, 2001). Bu noktada analizlere geçilmeden önce veri setinin SEM analizi için gereksinimleri karşıladığından emin olmak için ölçüm verileri taranmıştır. Verilerin analizi için yapısal eşitlik analizi öncesi ölçüm araçlarının her birisi için birinci düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi (CFA) yapılmıştır. Sonrasında kurulan modellere ilişkin hipotezleri test etmek amacıyla yapısal eşitlik modeline ilişkin analizler gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Ölçüm Modeli ve Yapısal Model

Araştırma kapsamındaki ölçeklerin yapısal geçerliliğini tespit etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği (KSİHAÖ) ile Sürekli Etkinlik Tecrübe Ölçeği-2 (SETÖ-2) ölçüm araçlarının her birisi için birinci düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi (CFA) yapılmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin uyum indekslerine ilişkin sonuçlar Tablo 1 'de sunulmuştur.

Tablo 1. Standart uyum indeksleri ve dfa analiz sonucu ölçüm araçlarına ilişkin uyum indeksleri (Schumacher ve Lomax. 1996; Schermelleh ve Moosbrugger, 2003)

Uyum İndeksi	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği (KSİHAÖ)	Sürekli Etkinlik Tecrübe Ölçeği-2 (SETÖ-2)
x2/sd	0-3	3-5	4.74	2.67
CFI	$0.95 \leq CFI \leq 1.00$	$0.90 \leq CFI < 0.95$	0.96	0.98
GFI	$0.90 \leq GFI \leq 1.00$	$0.85 \leq GFI < 0.90$	0.96	0.98
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$0.85 \leq AGFI < 0.90$	0.92	0.95
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1.00$	$0.90 \leq NFI < 0.95$	0.95	0.97
TLI	$0.90 \leq TLI \leq 1.00$	$0.85 \leq TLI < 0.90$	0.94	0.96
RMSEA	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 < RMSEA \leq 0.10$	0.07	0.05

Ölçeklere ilişkin uyum indeksleri incelendiğinde bütün değerlerin kabul edilebilir/mükemmel uyum gösterdiği görülmektedir. Ortaya çıkan ilişki düzeylerinin açıklanmasında regresyon analizinden yararlanılmıştır. Regresyon analizi farklı programlar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda araştırmada ikinci nesil veri analizi yöntemi olarak bilinen gözlenen değişkenler ile örtük değişkenler arasındaki ilişkilerin bir arada hesaplanabildiği karmaşık modellerin sistematik bir şekilde incelenebilmesine olanak tanıyan regresyon gibi birinci nesil analizlerde göz ardı edilen dolaylı etkilerin ortaya çıkarılabildiği yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır (Anderson ve Gerbing, 1988). Bu doğrultuda araştırmada kurulan modellere ilişkin analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Model 1

H1: Kayak ve snowboardçularda heyecan arayışı akış durumunu anlamlı ve pozitif olarak etkiler.

Model 1 (H1) için kurulan hipotezin test edilmesi için yapısal eşitlik analizi yapılmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Hipotez testi sonuçları

Hipotezler	β Değeri	t-değeri	P değeri	Hipotez Kabul/Ret
H1: KSİHAÖ (yenilik) - SETÖ-2	0.578	11.624	***	Kabul edilmiş
H1: KSİHAÖ (risk) -SETÖ-2	0.044	0.890	0.373	Reddedilmiş

*** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

Tablo 2’de kurulan modele ilişkin regresyon katsayısı, standart hata ve kritik oran ve p değeri yer almaktadır. Bulgulara göre KSİHAÖ (yenilik) ile SETÖ-2 arasında nedensel ilişkinin olduğu ($\beta = 0.578$ $p < 0.001$) ve p değerinin istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0.001$) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu durum değerlendirildiğinde KSİHAÖ (yenilik) değişkeninin SETÖ-2 üzerinde anlamlı ve pozitif etkisinin olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Standart uyum indeksleri ve model 1’e ilişkin uyum indeksleri (Schumacher ve Lomax, 1996; Schermelleh ve Moosbrugger, 2003)

Uyum İndeksi	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Model 1-H1
χ^2/sd	0-3	3-5	3.36
CFI	$0.95 \leq CFI \leq 1.00$	$0.90 \leq CFI < 0.95$	0.93
GFI	$0.90 \leq GFI \leq 1.00$	$0.85 \leq GFI < 0.90$	0.92
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$0.85 \leq AGFI < 0.90$	0.89
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1.00$	$0.90 \leq NFI < 0.95$	0.91
TLI	$0.90 \leq TLI \leq 1.00$	$0.85 \leq TLI < 0.90$	0.92
RMSEA	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 < RMSEA \leq 0.10$	0.06

Tablo 3’te model 1’e ilişkin uyum indeksleri incelendiğinde bütün değerlerin kabul edilebilir/mükemmel uyum gösterdiği belirlenmiştir. Kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı çıkması modelin (Model 1-H1) doğrulandığını yani kabul edildiğini göstermiştir. Araştırmada KSİHAÖ (yenilik) ile SETÖ-2 arasında nedensellik ilişkisinin bulunması bu değişken ile “cinsiyet” değişkeninin düzenleyici etkisi olup olmadığı problemini akla getirmiştir. Bu nedenle araştırmada “cinsiyet” değişkeninin bir düzenleyicilik rolü olup olmadığı araştırılmıştır. Bunun için model (Model 2-H2) kadın ve erkekler için ayrı ayrı analiz edilmiştir.

Model 2

H2: Kayak ve snowboardçularda heyecan arayışının akış durumuna etkisi cinsiyete bağlıdır. Bu etki kadınlarda erkeklere oranla daha düşüktür.

Model 2 (H2) için kurulan hipotezin test edilmesi için yapısal eşitlik analizi yapılmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Değişkenler arasındaki ilişkilerde çoklu grup karşılaştırma sonuçları (Model 2-H2)

		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
Değişkenler									
Düzenleyici değişken (W)	β	Sh	β	Sh	T (kritik oran)	P	T (kritik oran)	P	
Tahmin değişkeni (X) KSİHAÖ (yenilik)									
Sonuç değişkeni (Y) SETÖ-2									
H2: KSİHAÖ (yenilik) - SETÖ-2	0.297	0.06	0.289	0.039	7.353	***	4.36	**	*

***p<0.001

Tablo 4’te kurulan modele ilişkin regresyon katsayısı, standart hata ve kritik oran ve p değeri yer almaktadır. Analiz sonuçları incelendiğinde KSİHAÖ (yenilik) ile SETÖ-2 ilişkisinde (erkekler için $\beta=0.289$ kadınlar için $\beta=0.297$ $p<0.001$) kadınlar ve erkekler açısından anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Buna göre kadınların kayak ve snowboarda ilişkin heyecan arayışlarının onları daha yoğun akış durumuna geçirdiği söylenebilir.

Tablo 5. Standart uyum indeksleri ve model 2’ye ilişkin uyum indeksleri (Schumacher ve Lomax, 1996; Schermelleh and Moosbrugger, 2003)

Uyum İndeksi	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Model 2-H2 Kadın	Model 2-H2 Erkek
x ² /sd	0-3	3-5	2.50	2.50
CFI	0.95 ≤ CFI ≤ 1.00	0.90 ≤ CFI < 0.95	0.91	0.91
GFI	0.90 ≤ GFI ≤ 1.00	0.85 ≤ GFI < 0.90	0.89	0.89
AGFI	0.90 ≤ AGFI ≤ 1.00	0.85 ≤ AGFI < 0.90	0.85	0.85
NFI	0.95 ≤ NFI ≤ 1.00	0.90 ≤ NFI < 0.95	0.87	0.87
TLI	0.90 ≤ TLI ≤ 1.00	0.85 ≤ TLI < 0.90	0.90	0.90
RMSEA	0.00 ≤ RMSEA ≤ 0.05	0.05 < RMSEA ≤ 0.10	0.04	0.04

Tablo 5’te model 2’ye ilişkin uyum indeksleri incelendiğinde de bütün değerlerin kabul edilebilir/mükemmel uyum gösterdiği ve kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı çıkması modelin (Model 2-H2) doğrulandığını yani kabul edildiğini göstermiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye'de kayak ve snowboardçularda heyecan arayışının akış durumu üzerindeki etkisi hem de bu ikili ilişkide cinsiyet değişkeninin düzenleyici rolünün incelendiği bu çalışmadan elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, katılımcıların heyecan arayışının yenilik arayışı alt boyutunun akış durumu üzerinde etkisinin olduğu belirlenirken; heyecan arayışının risk arayışı alt boyutunun akış durumu üzerinde bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 2). Bu durum değerlendirildiğinde katılımcıların deneyime ilişkin yenilik arayışlarının bireyleri akış durumuna geçirdiği ancak risk arayışlarının onları akış durumuna geçirmediği yani kayak ve snowboardçuların risk almaya ilişkin heyecan arayışlarının akış durumunu bozduğu kayak ve snowboard deneyim sürecindeki yenilik arayışlarının ise bireyleri akışa geçirdiği ve bunun sonucunda da içsel haz yaşadığı şeklinde yorumlanabilir.

Kayak ve snowboardçularda heyecan arayışının akış durumu üzerindeki etkisinde cinsiyet değişkeninin düzenleyici rolüne ilişkin kurulan modele ilişkin regresyon katsayısı, standart hata ve kritik oran ve p değerlerine ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde kayak ve snowboarda ilişkin heyecan arayışının yenilik alt boyutu ile akış durumu ilişkisinde kadınlar ve erkekler açısından anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir (Tablo 4). Buna göre kadınların kayak ve snowboarda ilişkin heyecan arayışlarının onları daha yoğun akış durumuna geçirdiği söylenebilir.

Literatürde heyecan arayışı ile akış durumu arasında doğrudan bir ilişkinin varlığına işaret eden yeterince bir kanıt olmamakla birlikte Djasfar (2018) tarafından parkour topluluğunda heyecan arayışı ve akış ilişkisinin incelendiği çalışmada parkur topluluğunda heyecan arayışı ve akış arasında önemli bir ilişki olduğu bildirilmiştir. Çivitci ve Arıcıoğlu (2012) yeni deneyimlere açık olma durumunun, akış deneyimi yaşayan bireylerde heyecan arayışında etkili olabileceğini ve aynı zamanda yeni deneyimler kazanmaya istekli olduklarını bildirmiştir. Araştırmada etki durumunun cinsiyet üzerinde nasıl bir farklılaşma yaratacağını belirlemek amacıyla heyecan arayışının (yenilik) akış durumu üzerinde etkisinde cinsiyet değişkeninin düzenleyici rolü araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar, kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre kayak ve snowboard yaparken daha fazla heyecan arayışı içerisinde olduğu ve bu durumun kadınları deneyim sırasında akış durumuna geçişini kolaylaştırdığı söylenebilir.

Macera sporlarında deneyimli olmayan popülasyonlarda görülen heyecan arayışındaki cinsiyet farklılıklarının görülme olasılığı düşüktür ve deneyimli popülasyonlardan oluşan örneklerde de erkekler ve kadınlar arasında daha küçük farklılıklar vardır (Cross, Copping ve Campbell, 2011; Zuckerman ve Kuhlman, 2000). Ayrıca kişilik özelliklerinin akış durumu ve heyecan arama ile ilişkili olduğu çalışmalarda bulunmaktadır (Goma-i Freixanet vd., 2012; Gözmen ve Aşçı, 2016). Jackson (1992) tarafından akış durumu ile ilgili yapılan çalışmada, her sporcunun farklı zamanlarda ortaya koydukları performansları hakkında optimal deneyimlerini göz önünde bulundurmaları istenmiş ve analizler sonucunda performans anında yaşanan deneyimi; farkında olma, odaklanma, netlik, beden ile zihnin uyumu, zevk ve kontrol duygusu olarak ifade ettikleri bildirilmiştir. Swann, Keegan, Piggott ve Crust (2012) sporcuların akış durumunu acının hissedilmemesi, sonsuz enerji hissi, bedenin harika ve güçlü hissedilmesi gibi kavramlarla ifade ettikleri bildirilmiştir. Thomson (2013) tarafından

gerçekleştirilen alana özgü heyecan arayışının incelendiği araştırmada erkeklerin kadınlardan daha yüksek puan aldığı bildirilmiştir. Fjell ve diğ. (2007) tarafından yapılan çalışmada yüksek küresel heyecan arayışına sahip ve ekstrem sporlara katılmayan bireyler ile ekstrem sporlara katılanlar arasında fizyolojik farklılıklar bulunmuştur. Slinger ve Rudestam (1997) tarafından yapılan çalışmada ekstrem düzeyde riskli kar sporlarıyla uğraşanların yüksek düzeyde riskli kar sporu ile uğraşanlar ile çok yakın kümelenebileceğini ve bu durumun katılımcılar arasında ayırım yapma güçlüğünden kaynaklı bir probleme yol açabileceği bildirilmiştir. Ayrıca literatürde cinsiyet farklılıklarına ilişkin (Bouter, Knipschild, Feij ve Volovics, 1988; Burnik, Jug ve Kajtna, 2008; Cherpitel, Meyers ve Perrine, 1998; Cross vd., 2011; Diehm ve Armatas, 2004; Zuckerman ve Kuhlman, 2000) çalışmalarda mevcuttur.

Mevcut araştırma sonuçlarımız genel olarak özetlenirse cinsiyet, kayak ve snowborçlarda heyecan arayışının akış durumu üzerinde etkisini ayırt etmede önemli bir faktör olarak kaydedilmiştir. Bu sonuç hem model inşası hem de davranış teorisinin genişlemesi açısından katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte, bu çalışmanın sonuçları heyecan arayışı ve akış durumu arasındaki nedensellik ilişkisi ile ilgili bulgular ile geniş ve büyüyen literatüre katkı sağlayacaktır.

Araştırma Sınırlılıkları ve Öneriler

Önceki araştırmalar, deneyiminin olumlu kalitesi ve yüksek performans gibi akış durumunun pozitif çıktılarına odaklanmıştır (Moneta ve Csikszentmihalyi, 1996). Bununla birlikte, akış deneyiminin pozitif çıktılarının (örn. her şeyin kontrol altında olduğu hissi) aynı zamanda negatif çıktılarının da nedenleri olduğu; dolayısıyla, akış deneyiminin kişi tarafından hem bilişsel olarak verimli, motive ve mutlu hissetmesi ile aynı zamanda sağlığını tehlikeye atması akış deneyimini aynı madalyonun iki yüzü olarak görebileceğimize işaret etmektedir (Jackson ve Wrigley, 2004).

Literatürde yüksek düzeyde beceri ve çaba gerektiren, hatta bazıları tehlike ve risk içeren çeşitli serbest zaman etkinliklerine yönelik motivasyon, duygusal yoğunluk kavramıyla ifade edilmektedir (Hills ve Argyle, 2001). Duygusal yoğunluk kavramı, bireyin içinde bulunduğu etkinliğe karşı geliştirdiği tam bağlılık, kendisine ayrılan süre içinde tamamlama isteği ve tüm enerjisini ona yönlendirerek geliştirmiş olduğu duygunun işleyişinin zihinsel ifadesidir (Csikszentmihalyi, 1990).

Birçok öz bildirim anketi, insanların yapmak istedikleri davranışları sorgular, ancak bunlar bireylerin gerçekte yaptıklarıyla uyumlu olmayabilir. Gerçek davranışları saha gözlemiyle ölçemesek de varsayımsal davranışlardan ziyade gerçek davranışları sorgulamak için ölçüm araçları geliştirilebilir. Çalışmalar, varsayımsal davranışların, gerçek davranışlara kıyasla genellikle abartılı olduğunu göstermiştir (örn. Alpizar, Carlsson ve Johansson-Stenman, 2008). Alana veya bağlama özel ölçüm araçları belirli bir ölçütte daha fazla varyansı açıklayabilirken, psikometrik araçları daraltmanın da birtakım sınırlamaları vardır. Örneğin, gerçek davranışları sorgulayan CSSQ-S gibi bağlama özel bir anketin bir sınırlaması, bir dereceye kadar yaş ve yetenekten etkilenebilecek olmasıdır (Thomson vd.,2012). Bir diğer üzerinde durulması

gereken noktada ölçüm araçlarının geçerliliği bir veya iki çalışma ile sınırlı olmayan, dinamik bir süreçtir. Bunu akılda tutarak, gelecekteki araştırmalar, dağ bisikleti veya nehir kanosu gibi benzer arazi özelliklerini taşıyan “yokuş aşağı” sporlardır. Bu bakımdan bu tür sporlar için de ölçüm aracının bir uzantısı olarak geçerlilik çalışmasının yapılabileceği bildirilmiştir. Burada vurgulanan bir diğer noktada benzer arazi özelliklerinin olmasıdır. Aksi takdirde heyecan arayışı ölçüm aracının serbest paraşüt, BASE atlama gibi yerçekimi sporlarına uygulanabilmesi için farklı ifadeler oluşturulması gerektiği için farklı bir ölçüm aracının geliştirilmesini gerektirir. Bu bakımdan ölçüm aracının dar kapsamı nedeni ile sadece yokuş aşağı sporlar için genellenebilir (Thomson vd.,2012).

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının hem alana özgü olması hem de kısa olması hem katılımcılar hem de araştırmacılar açısından kolaylık sağlamıştır. Bu nedenle ileride yapılacak araştırmalarda alana özgü ölçüm araçlarının seçilmesi, uyarlanması ve geliştirilmesi araştırma sonuçlarını olumlu yönde etkileyecektir.

Kayak ve snowboard gibi macera içerikli sporlara katılımı etkileyen birçok değişken vardır. Bu nedenle ileride yapılacak çalışmalarda farklı değişkenler arasındaki ilişkilerin ele alınmasında fayda görülmektedir. Ayrıca ileride yapılacak çalışmalarda örneklem büyüklüğünün artırılması ve farklı düzeyde katılımcıların araştırmaya dahil edilmesi önerilir.

Bir kayakçının heyecan arayışı ve risk almaya istekli olması durumunda gelişme olasılığının daha yüksek olup olmadığı veya sporda ustalığın bir kayakçıyı riskli veya heyecan arayan davranışlar sergileme olasılığını artırıp artırmadığı bilinmemektedir. Ancak yetenek ile risk alma arasındaki bağlantılar diğer yüksek riskli sporlarda da gözlemlenmiştir (Llewellyn ve Sanchez, 2008). Gelecekteki boylamsal araştırmalar, yetenek seviyeleri ile heyecan arayışı arasındaki ilişkiyi inceleyebilir.

Yayın Etiği: Bu çalışmanın hazırlanma ve yazım sürecinde “*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*” kapsamında bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar/lar arasında herhangi bir çıkar çatışması olmamıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Yazar/lar araştırmaya eşit şekilde katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

- Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological Bulletin*, 103(3), 411- 423. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.103.3.411>
- Alpizar, F., Carlsson, F., & Johansson-Stenman, O. (2008). Does context matter more for hypothetical than for actual contributions? Evidence from a natural field experiment. *Experimental Economics*, 11(3), 299-314. <https://doi.org/10.1007/s10683-007-9194-9>
- Aşçı, F. H., Çağlar, E., Eklund, R. C., Altıntaş, A., & Jackson, S. (2007). Durumluk ve sürekli optimal performans duygu durum-2 ölççekleri'nin uyarlama çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 18(4), 182-196.
- Bouter, L. M., Knipschild, P. G., Feij, J. A., & Volovics, A. (1988). Sensation seeking and injury risk in downhill skiing. *Personality and Individual Differences*, 9(3), 667-673. doi: 10.1016/0191-8869(88)90164-X
- Burnik, S., Jug, S., & Kajtna, T. (2008). Sensation seeking in Slovenian female and male mountain climbers. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*, 38(3), 15019.
- Byrne, B. M. (2001). *Structural equation modelling with AMOS; Basic concepts applications*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Brymer, E., & Oades, L. G. (2009). Extreme sports a positive transformation in courage and humility. *Journal of Humanistic Psychology*, 49(1), 114–126. <https://doi.org/10.1177/0022167808326199>
- Castanier, C., Le Scanff, C. and Woodman, T. (2010). Who takes risks in high-risk sports? A typological personality approach. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 81(4), 478–484.
- Cusimano, M.D., Kwok, J., (2010). The effectiveness of helmet wear in skiers and snowboarders: a systematic review. *Br. J. Sports Med.*, 44(11), 781–786.
- Csikszentmihalyi, M. (1990a). *Flow: The Psychology of optimal experiencing flow in work and play*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Csikszentmihalyi, M. (1990b). *Flow: The Psychology of optimal experience*. New York: Harper and Row Publishers, Inc
- Cross, C. P., Copping, L. T., & Campbell, A. (2011). Sex differences in impulsivity: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 137(1), 97-130. doi: 10.1037/a0021591
- Cherpitel, C. J., Meyers, A. R., & Perrine, M. W. (1998). Alcohol consumption, sensation seeking and ski injury: A case-control study. *Journal of Studies on Alcohol*, 59(2), 216-221.
- Csikszentmihalyi, M. (1975). *Beyond boredom and anxiety*. In Jackson, S. A., & Csikszentmihalyi, M. (Ed.). *Flow in sports*. Human Kinetics.
- Cusimano, M. D., & Kwok, J. (2010). The effectiveness of helmet wear in skiers and snowboarders: A systematic review. *British Journal of Sports Medicine*, 44(11), 781-786.
- Çivitci, N., & Arıcıoğlu, A. (2012). Beş faktör kuramına dayalı kişilik özellikleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 78–96.
- Diehm, R., & Armatas, C. (2004). Surfing: An avenue for socially acceptable risk-taking, satisfying needs for sensation seeking and experience seeking. *Personality an Individual Differences*, 36(3), 663-677. doi: 10.1016/s0191-8869(03)00124-7
- Dinç, S. C., & Demircan, M. (2019). The contextual sensation seeking questionnaire for skiing and snowboarding (cssq-s): The study of validity and reliability in Turkish. *International Journal of Sport, Exercise and Training Sciences*, 5(3), 107-118.

- Djasfar, T. D. (2018). Hubungan antara sensation seeking dengan flow pada komunitas parkour di sumatera barat. *Jurnal Riset Psikologi*, 18(3),17. <http://dx.doi.org/10.24036/jrp.v2018i3.3987>
- Eysenck, H. J., Nias, D. K. B., & Cox, D. N. (1982). Sport and personality. *Advances in Behaviour Research and Therapy*, 4(1), 1-56.
- Fjell, A. M., Aker, M., Bang, K. H., Bardal, J., Frogner, H., Gangås, O. S., & Walhovd, K. B. (2007). Habituation of P3a and P3b brain potentials in men engaged in extreme sports. *Biological Psychology*, 75(1), 87-94.
- Galloway, G., & Lopez, K. (1999). Sensation seeking and attitudes to aspects of national parks: A preliminary empirical investigation. *Tourism Management*, 20(6), 665-671.
- Gomà-i-Freixanet, M., Martha, C. and Muro, A. (2012) Does the sensation-seeking trait differ among participants engaged in sports with different levels of physical risk? *Anales de Psicología*, 28(1), 223–232.
- Gözmen, A., & Aşçı, F. H. (2016). Sporcularda optimal performans duygu durumunun yordanmasında beş faktörlü kişilik özelliklerinin ve mükemmeliyetçiliğin rolü. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(1), 40–48. <https://doi.org/10.17644/sbd.251312>
- Hills, P., & Argyle, M. (2001). Happiness, introversion extra version and happy introverts. *Personality and Individual Differences*, 30(4), 595–608. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00058-1](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00058-1)
- Jackson, S. A. (1992). Athletes in flow: A qualitative investigation of flow states in elite figure skaters. *Journal of Applied Sport Psychology*, 4, 161–180. <https://doi.org/10.1080/10413209208406459>
- Jackson, S. A., & Eklund, R. C. (2004). *The flow scales manual*. Morgantown, WV: Fitness Information Technology, Inc.
- Jackson, S. A., & Wrigley, W. J. (2004). Optimal experience in sport: current issues and future directions. In T. Morris, & J. Summers, *Sport Psychology: theory, applications and issues*. Milton: John Wiley & Sons Australia, Ltd.
- Jackson, S. A., Thomas, P. R., Marsh, H. W., & Smethurst, C. S. (2001). Relationships between flow, self-concept, psychological skills and performance, *Journal of Applied Sport Psychology*, 13(2), 129–153.
- Kerr, J., & Houge Mackenzie, S. (2012). Multiple motives for participating in adventure sports. *Psychology of Sport and Exercise*, 13(5), 649-657. doi:10.1016/j.psychsport.2012.04.002
- Kopp, M., Wolf, M., Ruedl, G., & Burtscher, M. (2016). Differences in sensation seeking between alpine skiers, snowboarders and ski tourers. *Journal of Sports Science and Medicine*, 15(1), 11-16.
- Llewellyn, D. J., & Sanchez, X. (2008). Individual differences and risk taking in rock climbing. *Psychology of Sport and Exercise*, 9(4), 413-426. doi: 10.1016/j.psychsport.2007.07.003
- Moneta, G. B. (2004). The flow experience across cultures. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 5(2), 115-121. <https://doi.org/10.1023/B:JOHS.0000035913.65762.b5>
- Martin, P., & Priest, S. (1986). Understanding the adventure experience. *Journal of Adventure Education*, 3(1), 18-21.
- Moneta, G. B., & Csikszentmihalyi, M. (1996). The effect of perceived challenges and skills on the quality of subjective experience. *Journal of Personality*, 64(2), 275-310.
- Pain, M. T. & Pain, MA (2005). Risk taking in sport. *Lancet*, 366, 33-34. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(05\)67838-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(05)67838-5)
- Pizam, A., Reichel, A., & Uriely, N. (2001). Sensation seeking and tourist behavior. *Journal of Hospitality & Leisure Marketing*, 9(3-4), 17-33.

- Priest, S., & Bunting, C. (1993). Changes in perceived risk and competence during whitewater canoeing. *Journal of Applied Recreation Research*, 18(4), 265-280.
- Swarbrooke, J., Beard, C., Leckie, S., & Pomfret, G. (2012). *Adventure tourism: The new frontier*. London: Routledge.
- Priest, S., & Gass, M. (2017). *Effective leadership in adventure programming*. Human Kinetics.
- Ruedl, G., Abart, M., Ledochowski, L., Burtscher, M., & Kopp, M. (2012). Self reported risk taking and risk compensation in skiers and snowboarders are associated with sensation seeking. *Accident Analysis & Prevention*, 48, 292-296.
- Ruedl, G., Pocecco, E., Sommersacher, R., Gatterer, H., Kopp, M., Nachbauer, W. and Burtscher, M. (2010) Factors associated with self-reported risk-taking behaviour on ski slopes. *British Journal of Sports Medicine* 44(3), 204–206.
- Russel, K., Christie, J., Brent E., Hagel, B.E., (2010) The effects of helmets on the risk of head and neck injuries among skiers and snowboarders: a meta-analysis. *CMAJ*, 82(4), 333–340.
- Swann, C., Keegan, R. J., Piggott, D., & Crust, L. (2012). A systematic review of the experience, occurrence, and controllability of flow states in elite sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 13(6), 807–819. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2012.05.006>.
- Schumacher, R. E., Lomax, R. G. (1996). *A Beginner's guide to structural equation modeling*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Slanger, E., & Rudestam, K. E. (1997). Motivation and disinhibition in high risk sports: Sensation seeking and self-efficacy. *Journal of Research in Personality*, 31(3), 355-374. doi: 10.1006/jrpe.1997.2193
- Thomson, C. J., Morton, K. L., Carlson, S. R., & Rupert, J. (2012). The contextual sensation seeking questionnaire for skiing and snowboarding (CSSQ-S). *Note to Contributors*, 43, 503-521.
- Thomson, C. J. (2013). *Seeking sensations through sport: an interdisciplinary investigation of personality and genetics associated with high-risk sport* (Doctoral dissertation, University of British Columbia)
- Thomson, C.J. and Carlson, S.R. (2014). Personality and risky downhill sports: Associations with impulsivity dimensions. *Personality and Individual Differences* 60, 67–72.
- Tomlinson, J., & Leigh, E. (2004). *Extreme Sports: In search of the ultimate thrill*. Firefly: Books Ltd.
- Puchan, H. (2004). Living 'Extreme': Adventure sports, media and commercialisation. *Journal of Communication Management*, 9(2), 171–178. <https://doi.org/10.1108/13632540510621588>.
- Vaske, J., Dyar, R. and Timmons, N. (2004). Skill level and recreation conflict among skiers and snowboarders. *Leisure Sciences* 26(2), 215–225
- Warda, L. J., & Yanchar, N. L. (2012). *Skiing and snowboarding injury prevention*. Injury Prevention Committee (Vol. 17). Ottawa: Canadian Paediatric Society
- Willig, C. (2008). A Phenomenological investigation of the experience of taking part in 'extreme sports'. *Journal of Health Psychology*, 13(5), 690–702. <https://doi.org/10.1177/1359105307082459>
- Whiteside, S. P., & Lynam, D. R. (2001). The Five Factor Model and impulsivity: Using a structural model of personality to understand impulsivity. *Personality and Individual Differences*, 30(4), 669-689. doi: 10.1016/S0191-8869(00)00064-7

Zuckerman, M. (1983) Sensation seeking and sports. *Personality and Individual Differences* 4(3), 285–292.

Zuckerman, M. (1994). *Behavioral Expressions and Biosocial Bases of Sensation Seeking*. New York: Cambridge University Press.

Zuckerman, M., & Kuhlman, D. M. (2000). Personality and risk-taking: Common biosocial factors. *Journal of Personality*, 68(6), 999-1029. doi: 10.1111/1467-6494.00124

Zuckerman, M., Kuhlman, D. M., Joireman, J., Teta, P., & Kraft, M. (1993). A comparison of three structural models for personality: the big three, the big five, and the alternative five. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65(4), 757-768.

Zuckerman, M. (2007). *Sensation Seeking. Sensation seeking and risky behavior* (pp. 3-49). Washington, DC: American Psychological Association.

Bu eser **Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.